

**ЕРНСТ ТЕОДОР АМАДЕУС
ХОФМАН
ЗЛАТНАТА ДЕЛВА
ЕДНА ПРИКАЗКА ОТ НОВОТО
ВРЕМЕ**

Превод от немски: Страшимир Джамджиев, 1976

chitanka.info

ПЪРВО БДЕНИЕ

ЗЛОПОЛУКИТЕ НА СТУДЕНТА АНСЕЛМУС. — ПРЕВЪЗХОДНИЯТ ЛЕЧЕБЕН ТЮТЮН НА ГИМНАЗИАЛНИЯ
ДИРЕКТОР ПАУЛМАН И ЗЛАТИСТОЗЕЛЕНИТЕ ЗМИИ

В деня на Възнесение Господне, в три часа следобед, един млад човек изтича през Черните порти на град Дрезден и в бързината си налетя право в кошницата с ябълки и сладкиши, които една стара, грозна жена продаваше, цялото съдържание, доколкото остана несмазано и нестъпкано, се пръсна на всички страни за най-голяма радост на уличните хлапета, които весело си поделиха плячката, подхвърлена им по този начин от припрения господин. На проклятията

и виковете, нададени от старицата, стрините наоколо оставиха сергиите си с разни лакомства и напитки, обкръжиха младия човек и започнаха с просташка невъздържаност да го ругаят и кълнат, а той, занемял от досада и срам, само подаде малката си, не особено пълна кесия, която старицата алчно грабна и бързо пъхна в бездънния си джоб. Сега вече кръгът около младия човек се разкъса, той изскочи от него, но докато бързаше по-скоро да се отдалечи, старата изкряска след него:

— Тичай, тичай, дяволско изчадие, теб в стъкло трябва да те затворят, само в стъкло!

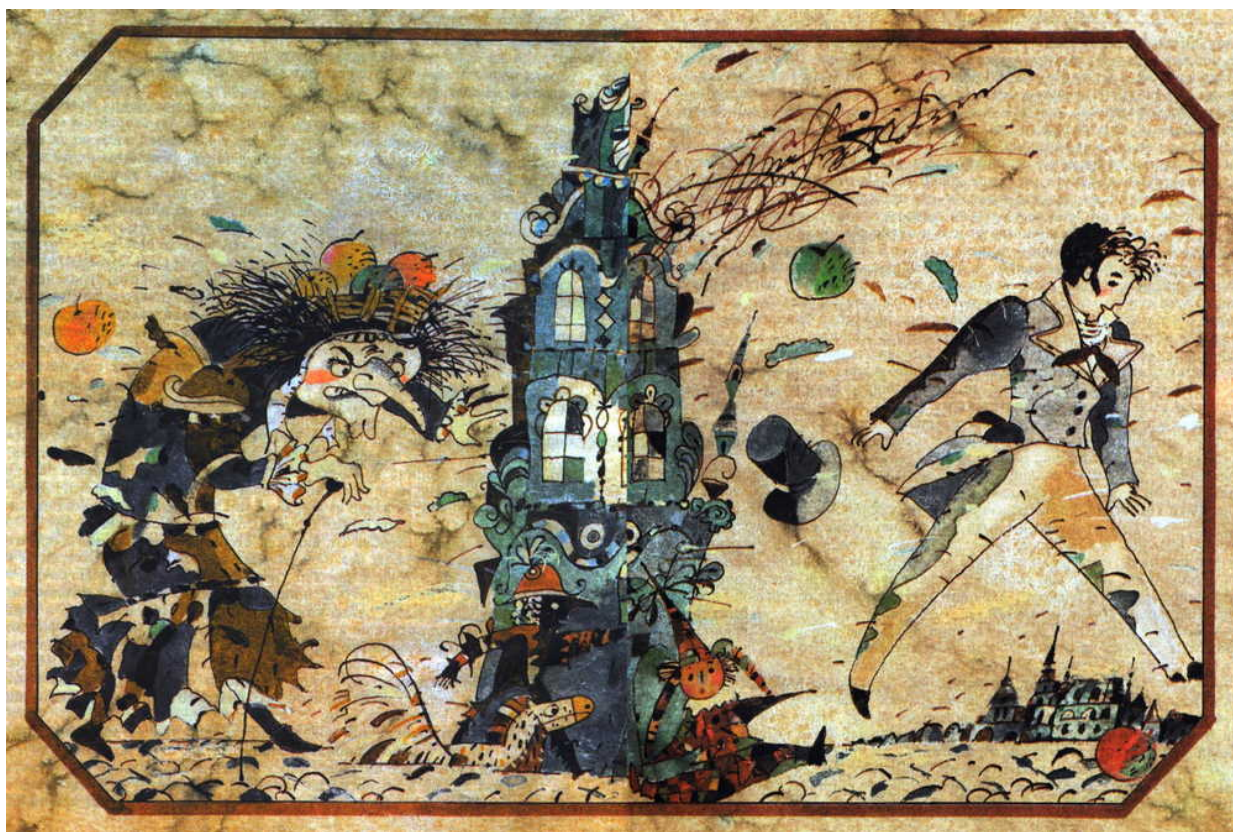
В пискливия, грачещ глас на жената имаше нещо тъй ужасяващо, че минувачите учудено се спряха и усмивката, която отначало се разля по лицата им, веднага изчезна. А студентът Анселмус (защото именно той беше младият човек), въпреки че не разбра нищо от странните думи на жената, почувства неволно някакъв ужас и още повече ускори крачките си, за да се избави от отправените към него любопитни погледи на тълпата. И докато си пробиваше път през навалицата от празнично пременените, разхождащи се граждани, той чуваше да се шушне отвред: „Горкият младеж! Уф, каква проклета жена!“ Тайнствените думи на старицата неусетно бяха придали на сама по себе си смешната случка известен трагичен обрат и хората наоколо започнаха да спират вниманието си върху човека, когото дотогава изобщо не бяха забелязвали. Жените бързо простиха на добре сложения, строен, явно образован, силно пламнал от затаения гняв младеж цялата проявена от него несръчност, както и напълно скараното му с модата облекло. Сиво-синкавият му фрак беше така скроен, като че ли шивачът, който го беше шил, беше само дочул нещо за днешната модна линия, докато черните, добре поддържани атлазени дрехи му придаваха вид на човек с някаква учена титла, което никак не се съгласуваше с походката и държането му. Когато студентът наближи края на алеята, която водеше към Линкеските бани, така се задъха, че трябваше да тръгне вече по-бавно, но все пак не смееше да погледне наоколо, защото още му се струваше, че наоколо летят ябълки и сладкиши, и всеки приветлив поглед, отправен към него от една или друга девойка, схващаше само като отражение на злорадия смях край Черните порти. Така той стигна до входа на Линкеските бани. Върволица празнично издокарани хора нахълтваше в увеселителното заведение. Отвътре долитаха звуци от духова музика, навалицата от

весели гости ставаше все по-шумна. Сълзите бяха готови да се появят в очите на горкия студент Анселмус, защото Възнесение беше и за него особено любим семеен празник и той също имаше намерение да вземе участие в развлеченията, предлагани от това райско място, дори беше решил да се поразпусне до половин порция кафе с ром и една бутилка двойна бира и за да може така да погуляе, беше взел у себе си повече пари, отколкото следваше да си позволи. Но сега фаталната стъпка в кошницата с ябълки го беше лишила от всичко, което бе взел. За кафе и двойна бира, за музика и оглеждане на пременени девойки — с една дума, за всички мечтани удоволствия не можеше вече и да се мисли. Той бавно отмина входа и тръгна по пътя към Елба, който беше по това време свършено пуст. Под едно бързово дърво, израсло от някаква стена, той откри много приятна полянка. Разположи се на нея и си натъпка една лула с превъзходен лечебен тютюн, който неговият приятел, гимназиалният директор Паулман, му беше подарил. До самия него се плискаха и весело шумяха златожълтите вълни на хубавата Елба, отвъд която прелестният Дрезден смело и гордо извисяваше островърхите си кули в благоуханния небосвод над цъфналите поляни и свежо разлистените гори, а по-нататък, прибулени от настъпващия здрач, планинските зъбери напомняха за далечната Бохемия. Но загледан мрачно пред себе си, студентът Анселмус само изпускаше кълба тютюнев дим, лошото му настроение все повече се засилваше, докато най-после се изрази в следните думи:

— Няма съмнение, аз съм роден само за нещастия! Че никога не ми се е падала парата в новогодишната баница, че все губя на „чифт-тек“, че филията ми с масло все ще падне върху намазаната си страна — за това да не говорим. Но не е ли истинска зла орис, че макар и да съм, напук на дявола, вече студент, аз все пак съм и ще си остана несръчен провинциалист. Облякъл ли съм някога нови дрехи, без веднага да им лепна някое мазно петно или отвратително да ги раздера на някой стърчащ гвоздей? Поздравил ли съм някога някой придворен съветник или дама, без шапката ми да отхвъркне надалеч, без дори да се подхлъзна и най-позорно да се просна на излъскания под? Не съм ли принуден да плащам всеки пазарен ден в Хале по три-четири гроша за изпотрошени грънци, защото дяволът все ще ме накара да тръгна направо като някаква муха без глава? Отишъл ли съм веднъж навреме на лекции или някъде другаде, където се е налагало да бъда? Нима

някога ми е помогнало, че съм излизал половин час по-рано и заставал пред вратата с ръка върху дръжката? Нали, щом се опитвах при звука на звънеца да я натисна, дяволът я ще ми излее някой леген на главата, я някой внезапно ще излезе и ще се сблъска с мене и аз ще се заплетя в хиляди разправии, така че току-виж пак съм закъснял. Ах, ах! Къде останахте, блажени мечти за бъдещо щастие, когато в гордостта си се надявах, че ще мога да се издигна до таен секретар! Но не направи ли така злощастната ми звезда, че и най-благоразположените към мене хора да ме намразят? Знаех, че тайният съветник, на когото бях препоръчан, не може да понася хора с къса коса. Фризьорът с немалък труд ми прикрепи отзад на главата една малка плитка, но още при първия ми поклон проклетата връв се изниза и един пъргав мопс, който в това време ме подушваше, триумфално понесе плитчицата ми към тайния съветник. Аз се спуснах уплашен след него, но връхлетях върху масата, на която, закусвайки, съветникът работеше: чашите, чиниите, мастилницата, пясъчницата с дрънчене се прекатуриха и струи от шоколад и мастило заляха току-що написаната релация. „Господине, да не сте луд?“ — закрещя разгневеният таен съветник и ме изгони веднага. Каква полза, че гимназиалният директор Паулман ми е дал известна надежда за една писарска служба, нима злощастната ми звезда, която навсякъде ме преследва, ще допусне това? Ето и днес! Искях да отпразнувам това тъй хубаво Възнесение с истинска душевна наслада, исках, както му е редът, да се поразпусна. Можех като всеки друг посетител на Линкеските бани гордо да подвикна: „Келнер, една двойна бира, но от най-добрата!“ Можех да постоя до късно вечерта, и то в непосредствена близост с една или друга компания от красиви, прелестно издокарани млади момичета. Знам, че бих добил кураж, че бих станал съвсем друг човек; щях да стигна дори дотам, че ако някоя девойка би запитала: „Колко ли е часът?“ или „Какво е това, което сега свирят?“ — аз щях свободно да скоча, без този път да прекатурия бирата си или да се спъна в пейката; почтително приведен, щях да направя няколко крачки и да кажа: „Позволете, мадмоазел, да ви услужа, това е увертюрата от «Дунавска женица» или «Ей сега ще удари шест часът». Нима някой ще намери нещо лошо в това? Не, казвам ви! Девойките биха се спогледали с дяволска усмивка, както става обикновено, когато се осмеля да покажа, че и аз умея да си служа с лекия светски тон и знаей как да се отнасям към дамите. Но ето че дяволът ме вкара в

проклетата кошница с ябълки и сега трябва самотно да пуша моя лечебен...”

Тук студентът Анселмус беше прекъснат в своя монолог от някакво странно шумолене, което се му край него в тревата, но скоро то се плъзна към клоните и листата на бъзовото дърво, което се свеждаше над Анселмус. Изглеждаше, като че ли ту вечерният ветрец поклаща листата, ту птички пърхат сред клоните, докосвайки се закачливо при своя летеж с малките си крилца. В този момент нещо започна да шушне, да шепне, сякаш цветовете на дървото зазвучаха като накачени по него кристални камбанки. Анселмус се заслуша. И тогава сам не разбра как шепненето, шушненето и звънтенето се превърнаха в тих, едва доловим говор:

— Измежду — помежду — между клонки, между разпукнали цветове ние пълзим, лъкатушим и се вием — сестрице — сестрице — вий се — блещукайки — бързо, бързо нагоре — надолу — вечерното слънце изпраща последни лъчи, свири вечерният вятър — росата шумоли — пеят цветовете — нашите езичета трепкат, ние пеем заедно с цветовете и клонките — звездите скоро ще заблестят — скоро ще

трябва да се спуснем надолу — да пропълим, да залъкатушим — сестрице.

И тихият говор продължи така с объркани думи. Студентът Анселмус помисли: „Това ще е вечерният вятър, който нашепна днес толкова ясни слова.“ Но в същия миг над главата му се разнесе високо тризвучие от звънки кристални камбанки. Той погледна нагоре и съзря три блестящи златистозелени малки змии, които се бяха увили в клоните и протягаха главици към вечерното слънце. Тогава отново се чу шушнене и шепнене на същите думи и малките змии запълзяха нагоре-надолу между листата и клоните и докато се движеха, сякаш хиляди искрящи смарагди се сипеха през тъмозелените листа на бъзовия храст. „Това ще е вечерното слънце, което така се отразява в бъзовите листа“ — мислеше си студентът Анселмус, но тогава камбаните прозвучаха отново и Анселмус видя как една от змиите насочи отгоре главицата си към него. Сякаш електрически ток премина през цялото му тяло, той потрепера, загледа се нагоре, една двойка прекрасни тъмносини очи се впериха с неописуем копнеж в неговите и някакво непознато дотогава чувство на висше блаженство и на пронизваща болка разкъса гърдите му. И докато се вглеждаше с копнеж в тези дивни очи, сладостните акорди на кристалните камбани прозвучаха отново и искрящите смарагди пак се посипаха върху него, обгърнаха го с хиляди святащи пламъчета и го оплетоха със златни блещукащи нишки. А бъзовото дърво прошумоля и каза:

— Ти полежа в сянката ми, моето благоухание те обгръщаше, но ти не ме разбра. Дъхът на цветовете ми е моят език, когато любовта ме възпламени.

Вечерният вятър го погали и каза:

— Аз милвах твоите слепоочия, но ти не ме разбра, полъхът ми е моят език, когато любовта ме възпламени.

Слънцето се показва иззад облаците и лъчите му припламнаха с думите:

— Аз те обливах със своето жарко злато, но ти не ме разбра, жарта е моят език, когато любовта ме възпламени.

И потъвайки все по-дълбоко в погледа на прелестните очи, все погорещ ставаше копнежът, все по-пламенно се разгаряше желанието в сърцето на Анселмус. И тогава всичко се раздвижи, сякаш пробудено за радостен живот. Полските цветя и цъфналите дървета разпръснаха

наоколо своя аромат, подобен на чудна песен, подета от хиляди флейти, и това, което те пееха, се отнасяше като ехо от прелитащите златни вечерни облаци в далечни страни. А когато и последният лъч на залязващото слънце изчезна зад планините и вечерният здрач хвърли своето було над околността, някъде отдалеч се чу един дълбок грубоват глас:

— Ехей, какво е това шушнене и шепнене там на другия бряг? Ехей, кой търси там още лъчи отвъд планините — хайде, стига сте се грели, стига сте пели — ехей, прибирайте се вече през храсталаците и тревата, през треволяците и реката! Ехей, хайде по-ско-ро до-лу, хайде по-ско-ро долу!

Гласът заглъхна като тътен от далечен гръм, а кристалните камбани с рязък, неприятен тон изведнъж се строшиха. Всичко се смълча и Анселмус видя как трите змиички се плъзнаха, блещукайки, през тревите към Елба. С едва чуто шумолене те се гмурнаха в реката и над вълната, където изчезнаха, лумна с прашене зеленикав пламък, който се стрелна косо към града и постепенно угасна.

ВТОРО БДЕНИЕ

КАК СТУДЕНТЪТ АНСЕЛМУС БЕ СМЕТНАТ ЗА ПИЯН И НАЛУДНИЧАВ. — ПЛАВАНЕТО ПРЕЗ ЕЛБА. —
БРАВУРНАТА АРИЯ НА КАПЕЛМАЙСТОРА ГРАУН. — МЕДИЦИНСКИЯТ ЛИКЬОР НА КОНРАДИ И
БРОНЗИРАНАТА ЯБЪЛКОПРОДАВАЧКА

— Господинът май не е с всичкия си! — каза една почтена гражданка, която се връщаше със семейството си от разходка. Тя се спря, скръсти ръце и загледа лудешките действия на студента Анселмус. А той беше прегърнал дънера на бъзовото дърво и не преставаше да вика нагоре към клоните и листата:

— О, проблеснете, засияйте ми поне още веднъж, мили златисти змийчета, поне още веднъж ми дайте възможност да чуя вашите камбанни гласчета! Поне още веднъж ме погледнете й вие, дивни очи, поне още един-единствен път, иначе ще умра от мъка и изгарящ копнеж!

При това въздишаше и сърцераздирателно стенеше, разклащаше от неудържимо желание бъзовото дърво, а то вместо отговор само глухо и неясно шумеше и сякаш се надсмиваше на мъката на студента Анселмус.

— Господинът май не е с всичкия си — рече гражданката и на Анселмус се стори, като че някой го раздруса сред дълбок сън или дори го заля с леденостудена вода, за да го разбуди внезапно. Едва сега той видя къде се намира и съзна, че някакво странно видение го беше увлякло и накарало да говори високо сам със себе си. Той погледна смутено гражданката и посегна най-после да вдигне от земята падналата си шапка, за да побегне по-скоро от това място. Междувременно тук се приближи и главата на семейството. Той сложи на тревата малкото детенце, което носеше на ръце, опря се на бастуна и смаян загледа и заслуша студента. Сетне вдигна от земята лулата и кесията с тютюн, които студентът беше изтървал, и подавайки му ги, каза:

— Нека господинът не плаче тъй страшно в мрачината и не плаши хората. Щом нищо му няма, освен дете е гаврътнал няколко

чашки повече, най-добре ще бъде, ако си отиде сега право вкъщи и веднага си легне!

Студентът Анселмус ужасно се засрами и само тъжно изпъшка.

— Е, хайде, хайде — продължи гражданинът, — господинът нека прощава, това може да се случи с всеки, а на Възнесение Господне човек може от радост и да попрехвърли мярката. Това се случва и с божите служители, господинът навярно е вече кандидат. Но ако той ми позволи, аз ще си натъпча една лула от неговия тютюн, че моят там отсреща се свърши.

Така говореше гражданинът, когато студентът Анселмус вече се готвеше да поеме лулата и кесията с тютюна, за да ги прибере в джоба си, но гражданинът бавно и основно чистеше лулата си и после също тъй бавно започна да я пълни. В това време надойдоха и няколко млади девойки, те поговориха шепнешком с жената и почнаха да се кискат, като поглеждаха Анселмус. А той сякаш стоеше на тръни и нажежени игли. Щом си получи обратно лулата и кесията с тютюн, презглава побягна от това място. Всичко странно, което бе видял, беше напълно изчезнало от паметта му, само си спомняше, че беше приказвал всевъзможни безсмислици под бъзовото дърво, а това още повече го ужасяваше, защото винаги бе чувствал вътрешно отвращение от всички, които разговарят сами със себе си. „Дяволът говори от тях“ — казваше неговият ректор, а така мислеше и самият Анселмус. Да бъде сметнат за пиян *candidatus theologiae*^[1] — тази мисъл беше за него непоносима. Той вече искаше да свие по алеята с тополи при Козелската градина, когато един глас зад него го извика:

— Господин Анселмус, господин Анселмус, накъде, за Бога, така сте се забързали!

Студентът се спря като закован на мястото си, защото беше убеден, че сега пак ще го сполети някое ново нещастие. А гласът отново се чу:

— Господин Анселмус, та елате насам, ние ви чакаме тук, край реката!

Едва сега студентът разбра, че го викаше неговият приятел, гимназиалният директор Паулман. Той се върна при Елба и намери директора с двете му дъщери, както и регистратора Хеербранд, че се готвят да се качат в една лодка. Директорът Паулман покани студента в лодката, за да минат през Елба и да прекарат заедно вечерта в неговото

жилище, което се намираше в предградието Пирна. Студентът Анселмус прие с голямо удоволствие поканата, защото се надяваше да се отърве по този начин от злата съдба, която днес го преследваше. Когато пресичаха реката, случи се, че на отсрещния бряг край Антоновската градина беше устроено някакво увеселение с фойерверки. Съскайки и пращейки, ракетите излитаха високо нагоре и сияйните им звезди се пръскаха във въздуха и се разпадаха на хиляди съскащи лъчи и пламъци. Погълнат от мислите си, студентът Анселмус седеше при гребящия с веслата лодкар, но когато съгледа във водата отражението на пръскащите се във въздуха звезди и искри, стори му се, че златистите змиички също прекосяват реката. Всичко странно, което беше видял под бъзовото дърво, изплува живо в съзнанието му и неизразимият копнеж, пламенните желания, изпълващи с мъчителен възторг гърдите му, отново го овладяха. „Ах, вие ли сте, златни змиички, пейте, запейте ми пак! При вашата песен отново ще се появят прелестните тъмносини очи — ах, вие ли плувате сега под вълните!“ Така извика студентът Анселмус и направи буйно движение, като че ли ще се хвърли веднага от лодката във водата.

— Какво го прихваща господина? — извика лодкарят, като го улови за пеша на дрехата. Двете девойки, които седяха до него, изпискаха от страх и се втурнаха към другия край на лодката. Регистраторът Хеербранд каза нещо на ухото на директора Паулман и той му отговори нещо, но студентът Анселмус долови само думите: „Такива пристъпи — не сте ли ги забелязвали досега?“ Веднага след това директорът Паулман стана и с доста сериозно, изпълнено с достойнство, служебно изражение на лицето седна при студента Анселмус, хвана ръката му и каза:

— Какво ви е, господин Анселмус?

Студентът Анселмус едва не загуби съзнание, защото душата му бе обзета от някакво неудържимо раздвоение, което напразно се мъчеше да потисне. Той ясно виждаше, че това, което бе сметнал за блещукане на златните змиички, е било само отражение от фойерверките край Антоновската градина. Но някакво непознато чувство — сам не знаеше дали на блаженство, или на болка — стягаше конвулсивно гърдите му и когато лодкарят удряше с веслата във водата, която сякаш гневно се плискаше и шумеше, Анселмус долавяше в този шум някакво тайнствено шушнене и шепот: „Анселмус, Анселмус! Не

виждаш ли, че ние плуваме пред теб? Сестрицата ни отново те поглежда — вярвай — вярвай — вярвай в нас.“ И на него му се струваше, че вижда в отраженията три пламтящи зеленикави ивици. Но когато се вгледа с тъга във водата с надеждата пак да погледнат към него носещите му такова блаженство дивни очи, видя, че всъщност това са били само отражения от осветените прозорци на близките къщи. Смълчан, той седеше на пейката, борейки се със себе си. Но директорът Паулман продължаваше все по-настойчиво да го пита:

— Какво ви е, господин Анселмус?

Съвсем отпаднал духом, студентът отговори:

— Ах, любезни господин гимназиален директор, ако знаехте само какви странни неща току-що сънувах, и то с отворени очи, напълно буден, под едно бързово дърво край стената на Линкеската градина, нямаше да ми се сърдите, че седя сега тук като отсъстващ...

— Ай, ай, господин Анселмус — прекъсна го директорът Паулман, — аз винаги съм ви смятал за солиден млад човек, но да сънувате буден, с отворени очи да сънувате, и сетне изведнъж да искате да скочите във водата, това, да прощавате, може да стори само един обезумял, лишен от разсъдък човек!

Студентът Анселмус страшно се огорчи от суровите думи на своя приятел, но тогава по-голямата дъщеря на Паулман, Вероника, една много хубава, вече напълно израсла шестнайсетгодишна девойка, каза:

— Ах, мили татко! Господин Анселмус сигурно е преживял нещо много особено и може би действително вярва, че е бил буден, докато всъщност е бил заспал и е сънувал всевъзможни небивалици, които сега продължава да си припомня.

— Но, скъпа мадмоазел и драги господин гимназиален директор — взе думата и регистраторът Хеербранд, — нима човек не може и буден да изпадне в известно полусънно състояние? Така например веднъж при следобедното кафе, в момент на телесно и духовно храносмилане, и аз бях потънал в подобна замисленост, при която като по вдъхновение изведнъж ми дойде, наум къде се намира един загубен документ, а и вчера един прекрасен едър латински фрактурен шрифт се замярка по същия начин пред отворените ми будни очи.

— Ах, уважаеми регистраторе — отвърна гимназиалният директор Паулман, — вие винаги сте били склонен да поетизирате, така човек лесно се поддава на фантастични и романтични приумици.

Ала студентът Анселмус почувства благодарност, че в крайно тежкото му положение, когато го смятаха за пиян или дори за налудничав, някой все пак се бе застъпил за него, и макар мрачното настроение да не го напускаше, сега сякаш за пръв път забеляза, че Вероника има извънредно хубави тъмносини очи, и съвсем, изглежда, забрави онези дивни очи, които беше видял сред клоните на бързовото дърво. С една дума, споменът за приключението под бързовото дърво изведнъж изчезна от съзнанието на студента Анселмус, той се почувства тъй облекчен и радостен и от обзелото го весело настроение

толкова се одързости, че при излизането от лодката предложи за помощ ръката си на своята защитница Вероника, а когато тя се облегна на нея, той така сръчно и успешно поведе девойката към дома ѝ, че се подхлъзна само един-единствен път и тъй като това подхлъзване стана на единственото разкаляно място по цялата улица, съвсем малко опръска бялата рокля на Вероника. Щастливата промяна в настроението на студента Анселмус не убягна от погледа на директора Паулман, той почувства отново обич към него и го помоли за извинение заради суровите думи, които бе изрекъл преди малко по негов адрес.

— Да — добави той, — има доста примери, че много пъти могат да се случат някои *phantasmata*^[2], които изплашват и измъчват хората, но това е телесно заболяване и против него помагат пиявици, които, *salva venia*^[3], следва да се наслагат на седалищните части, както го е предписал вече един прочут, сега покоен учен.

Студентът Анселмус сам не знаеше дали всъщност е бил пиян, обезумял или болен, във всеки случай пиявиците му се сториха съвсем безполезни, тъй като всичките фантазми бяха напълно изчезнали и той все повече се развеселяваше, колкото по-успешно се проявяваше с всевъзможни любезности към хубавата Вероника. След леката, скромна вечеря имаше, както обикновено, музика. Студентът Анселмус трябваше да седне на пианото, а Вероника даде воля на прелестния си глас.

— Скъпа мадмоазел — каза регистраторът Хеербранд, — вие имате глас като кристал на камбана!

— Това само не! — изплъзна се, без само да знае как, от студента Анселмус и всички го изгледаха учудени и неприятно изненадани. — Кристални камбани звучат дивно, да, дивно, сред бъзовите дървета — продължи полугласно той.

Тогава Вероника сложи ръка на рамото му и каза:

— Какво говорите, господин Анселмус?

Студентът изведнъж се съвзе и отново засвири. Директорът Паулман мрачно го изглежда, но регистраторът Хеербранд сложи на пулта един нотен лист и за обща възхита изпя една бравурна ария от капелмайстора Граун. Студентът Анселмус акомпанира още няколко неща, а накрая и един фугиран дует, изпълнен от него и Вероника и композиран от самия директор Паулман. Това създаде у всички изключително весело настроение. Беше станало твърде късно и

регистраторът Хеербранд посегна вече към шапката и бастуна си, но директорът Паулман пристъпи тайнствено към него и рече:

— О, няма вие сам, уважаеми регистраторе, няма да кажете на нашия господин Анселмус онова, за което вече си говорихме?

— С най-голямо удоволствие — отвърна регистраторът Хеербранд и след като всички го заобиколиха, направо продължи: — Тук, в града ни, живее един възрастен, доста странен, но много забележителен човек, някои казват, че се занимавал с тайни науки, ала тъй като такива всъщност няма, то аз го смятам по-скоро за изследовател на древността и покрай другото може би и за експериментиращ химик. Имам предвид не друг, а нашия таен архивариус Линдхорст. Той живее, както знаете, усамотено в далечната си старинна къща и когато е свободен от служба, прекарва обикновено в своята библиотека или в химическата си лаборатория, където обаче никого не допуска. Освен множество редки книги той притежава и известно число арабски, коптски, а също и написани дори със странни писмена, непринадлежащи към никой познат език манускрипти. Тези именно манускрипти той би желал умело да се препишат и за целта има нужда от човек, който да разбира от рисуване с перо, за да бъдат всички тези писмена абсолютно вярно и точно разнесени върху пергамент, и то непременно с туш. Той иска тази работа да се извърши под негов надзор в една отделна стая в къщата му. За това ще заплаща, освен обета и по един талер на ден, като обещава допълнително и значителен подарък накрая, когато преписите бъдат успешно завършени. Работното време — всеки ден от дванайсет до шест часа. От три до четири часа ще се почива и обядва. Тъй като вече е направил напразно опит с няколко млади хора за прекопирването на манускриптите, той се обърна най-сетне към мене да му препоръчам някой изкусен рисувач. Тогава се сетих за вас, драги господин Анселмус, защото зная, че пишете извънредно чисто, а и рисувате също тъй чисто и красиво. Затова, ако желаете до евентуалното ви назначаване да припечелвате в тези тежки времена по един талер на ден, независимо от допълнителния подарък, то потрудете се да се явите утре точно в дванайсет часа пред господин архивариуса, чието жилище сигурно ви е известно. Но внимавайте да не направите някое мастилено петно: ако то се случи върху преписа, ще трябва без всякакво снизхождение да започнете отново; капне ли обаче

мастило върху оригинала, господин архивариусът е в състояние да ви изхвърли през прозореца, защото той е гневлив човек.

Студентът Анселмус се зарадва безкрайно на предложението на регистратора Хеербранд, защото не само че умееше чисто да пише и да рисува с перо, но и като калиграф с истинска страст и особено старание обичаше да преписва. Затова поблагодари с изискани изрази на своите благодетели и обеща да не пропуска часа.

Тази нощ студентът Анселмус сънува само лъскави сребърни талери, чувайки вече приятния им звън. Кой би упрекнал за това един беден човек, който, измамван от капризната съдба в не една своя надежда, трябва да държи сметка за всеки хелер и да се отказва от доста удоволствия, за които копнее младежката жажда за живот? Рано на другата сутрин той потърси и събра своите моливи, гарванови пера и туша, защото по-добри, мислеше си, няма да се намерят и у самия архивариус. Преди всичко прегледа и подреди калиграфските си образци и рисунки, за да ги представи на архивариуса като доказателство, че е в състояние да изпълни изискваното от него. Всичко потръгна добре, изглеждаше, че някаква особено щастлива звезда властваше този път над него, вратовръзката прилегна както трябва още при първото завързване, никакъв шев не се спуска никъде, никаква бримка на копринените черни чорапи не се пусна, шапката не отхвъркна нито веднъж в прахта, докато я изчеткваше — с една дума, точно в единайсет и половина студентът Анселмус вече се озова със своя сивосинкав фрак, черни атлазени дрехи и свитък калиграфски образци и рисунки на улицата, водеща към двореца, и то именно в дюкяна на Конради, където изпи една-две чашки от най-добрия медицински коняк, защото тук, мислеше си той, като потупваше още празния си джоб, скоро ще зазвънтят сребърни талери. И въпреки дългия път до безлюдната улица, в която се намиреше прастарата къща на архивариуса Линдхорст, студентът Анселмус беше още преди дванайсет часа до пълната ѝ врата. Той застана пред нея и се вгледа в голямата, красиво изваяна бронзова глава за похлопване. Но когато последният удар на часовника от Кройцкирхе разтърси въздуха с мощния си звън и студентът Анселмус посегна към бронзовото изваяние, за да похлопа, металната глава поради някаква отвратителна игра на припламващите синкави отражения на светлината разкриви лицето си в хилеща се гримаса. Ах, та това беше ябълкопродавачката от Черните порти! Острите зъби затракаха в старческата уста и в това потракване се долавяше: „Ах, ти, глупак — глупак — глупак, ще видиш, ще видиш пак! Какво търсиш тук чак! Глупак!“ Студентът Анселмус политна ужасен назад, поиска да се хване за рамката на вратата, но ръката му попадна на въженцето на звънеца и го потегли. Разнесоха се силни, все по-силни, неприятно пронизителни звуци и в цялата пуста къща подигравателно отекна: „Теб в стъкло трябва да те

затворят, само в стъкло!“ Обзет от ужас, студентът Анселмус цял се затресе. Въженцето на звънеца се отпусна и се превърна в огромна прозрачна бяла змия, която се обви около него и започна да го души, пристягайки все по-силно и по-силно пръстените си, така че размекващото се, смазано тяло на студента пращеше и се разпадаше на части, кръвта му цвърчеше и проникваше в прозрачната змия и тя се обагреше в червено. „Убий ме, убий ме!“ — искаше да извика той в смразяващия го ужас, но от устните му се изтръгваше само някакво глухо хъркане. Змията вдигна глава и сложи дългия си остър език от нажежен бронз върху гърдите на Анселмус. Тогава режеща болка разкъса изведнъж пулсиращата му артерия на живота и студентът загуби съзнание.

Когато се свести, той лежеше на сиромашкото си легло, а пред него стоеше гимназиалният директор Паулман и казваше:

— Какви са, за Бога, тия безумия, драги господин Анселмус, дето ги вършите!

[1] Кандидат по богословие (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Фантазми, измамни образи (лат.). — Б.пр. ↑

[3] С извинение (лат.). — Б.пр. ↑

ТРЕТО БДЕНИЕ

НЯКОИ СВЕДЕНИЯ ЗА СЕМЕЙСТВОТО НА АРХИВАРИУС ЛИНДХОРСТ. — СИНИТЕ ОЧИ НА ВЕРОНИКА. — РЕГИСТРАТОРЪТ ХЕЕРБРАНД

— Духът погледна към водата и тя се раздвижи, разбушува се, разпени вълни и с рев се устреми към бездните, които раззинаха черните си гърла, жадни да я погълнат. Като тържествуващи победители гранитните скали надигнаха коронованите си със зъбери глави, за да защищават долината, докато слънцето я приеме в майчините си скути. И то като с пламенни ръце я обгърна с лъчите си, заобиколи я със своите грижи и я сгря. Тогава хиляди кънове се пробудиха от дълбокия сън, в който се бяха унесли под пустинния пясък, вирнаха зелени листенца и стръкчета към лицето на майката, а в техните цветове и пъпки като усмихнати дечица лежаха в зелените си люлки нови цветенца, докато и те, пробудени от майката, се оживиха и се украсиха със светлините, които майката за тяхна радост бе оцветила по хиляди начини със своите багри. А в средата на долината имаше един черен хълм, който се издигаше и спускаше като човешки гърди, развълнувани от изгарящ копнеж. Но от дълбините се надигнаха враждебни изпарения, кълбяха се, събираха се на големи облаци и се опитваха да забулят лицето на майката. Тогава майката повика бурята. Тя се разбушува, помете мъглите и когато чистите лъчи отново докоснаха черния хълм, на него от безкрайно възхищение се разцъфтя прекрасна огнена лилия, прелестните ѝ листенца блажено се разтвориха като устни, за да приемат сладките майчини целувки.

И тогава в долината нахлу някаква бляскава светлина. Това беше младежът Фосфорус. Огнената лилия го видя и обзета от неудържима любов, с горещ копнеж го замоли: „О, бъди вечно мой, прекрасни младежо! Защото аз те обичам и ще умра, ако ти ме напуснеш.“ А младежът Фосфорус ѝ каза: „Готов съм да бъда твой, хубаво цвете, но тогава ти като непослушно дете ще напуснеш баща и майка, ще изоставиш дружки и ще поискаш да станеш нещо по-голямо и по-мощно от всичко, което днес се радва като теб на живота. Копнежът,

който сега сладостно съгрява цялото ти същество, ще се разпадне на стотици лъчи, ще почне да те измъчва и разяжда, чувството ще роди хиляди нови чувства и висшето блаженство, запалено от искрата, която ще хвърля в тебе, е всъщност безнадеждно страдание, от което ти ще загинеш, за да се родиш отново по непознат начин. Тази искра е мисълта!“

„Ах! — проплака лилията. — Та не мога ли с този плам, който гори сега в мен, да бъда твоя? Нима ще мога да те обичам повече отсега, нима ще мога да те съзерцавам както сега, ако ме унищожиш?“

Тогава младежът Фосфорус я целуна и лилията пламна като пронизана от светлина, от лумналите огнени езици се излъчи ново същество, което бързо се издигна над долината и се понесе в безкрайните простори, без повече да се грижи за дружките от младини и за любимия младеж. А той заплака по изгубената си любима, защото също и него само безкрайната любов бе довела при красивата лилия в усамотената долина, и гранитните скали съчувствено склониха глави пред неговата скръб. Но една канара разтвори недрата си, от тях шумно излитна черен крилат дракон и каза: „Моите братя, металите, спят вътре, но аз съм винаги буден и бодър и искам да ти помогна.“ Летейки по всички посоки в пространството, драконът улови най-последното същество, което се бе излъчило от огнената лилия, отнесе го на хълма и го обгърна с крилете си. Тогава лилията се върна пак в старото си състояние, но постоянната мисъл я измъчваше, а любовта ѝ към младежа Фосфорус беше режеща болка, от която, сякаш облъхнати от отровни изпарения, цветенцата, които иначе се радваха, като я гледаха, повехнаха и умряха. Тогава младежът Фосфорус се препаса с греещо от безброй лъчи бляскаво въоръжение и влезе в бой с дракона, който така налиташе и удряше с черните си криле в бронята му, че ясният ѝ звън се разнасяше далече наоколо. От силното звънтене цветенцата пак оживяха, налетяха като пъстри птиченца върху дракона, чиито сили се изчерпаха и той се скри победен в земните глъбини. Лилията беше освободена, младежът Фосфорус, изпълнен с пламенен копнеж, я обгърна с неземна любов и цветенцата, птичките и дори високите гранитни скали се преклониха с ликуващ химн пред лилията като пред царица на долината...

— Извинете, но това са фантастични ориенталски измислици, уважаеми господин архивариус — каза регистраторът Хеербранд, — а

ние ви бяхме помолили да ни разкажете, както обикновено, нещо от вашия толкова забележителен живот, нещо от пътешественическите си приключения, и то нещо истинско.

— Че какво — възрази архивариусът Линдхорст. — Това, което току-що ви разказах, е най-истинското нещо, което мога да ви предложа, и то се отнася донякъде и до моя живот. Защото аз произхождам от оная именно долина и огнената лилия, която стана накрая царица, е моя прапрапрабаба, поради което и аз всъщност съм принц.

Всички гръмко се разсмяха при тези думи.

— Да, смейте се, смейте се — продължи архивариусът Линдхорст, — на вас може да ви изглежда безсмислено и глупаво това, което наистина свършено бегло ви разказах сега, и все пак то съвсем не е лишено от смисъл, нито е само алегорична приказка, а е самата истина. Но ако знаех, че тая прелестна любовна история, на която и аз дължа своето възникване, тъй малко щеше да ви хареса, тогава щях да ви разкажа някои новини, които моят брат ми съобщи при вчерашното си посещение.

— Как? Нима вие имате брат, господин архивариус? Та къде е той, къде живее? И той ли е на кралска служба, или се занимава частно с научна работа? — заваляха въпроси от всички страни.

— Не! — отговори архивариусът, като свършено хладнокръвно и равнодушно си вземаше щипка енфие. — Той застана на лошата страна и отиде при драконите.

— Какво искате да кажете с това „отиде при драконите“, уважаеми господин архивариус? — взе думата регистраторът Хеербранд.

— Отиде при драконите ли? — се зачу като ехо и от всички страни.

— Да, при драконите — продължи архивариусът Линдхорст. — Всъщност това беше постъпка на отчаяние. Вие знаете, господа, че съвсем неотдавна баща ми умря, оттогава са минали едва триста осемдесет и пет години, поради което аз още нося траур. Баща ми завеща на мен, неговия любимец, един великолепен оникс^[1], обаче моят брат също искаше да го има. Ние се скарахме за него по крайно неприличен начин край тленните останки на баща ми, докато покойникът най-последно загуби търпение, скочи и изхвърли лошия ми

брат надолу по стълбите. Моят брат страшно се разядоса от тази постъпка на родителя ни и веднага отиде при драконите. Сега той пребивава в една кипарисова градина край Тунис, където трябва да пази прочут мистичен гранат, който един проклет заклинател на духове, летуващ обикновено в Лапландия, дебне да му отнеме. Поради това брат ми може да се отлъчва от своя пост само за някакъв си четвърт час, когато заклинателят обработва своите лехи със саламандри^[2], тогава той може набързо да ми разкаже какво ново има край изворите на Нил.

Сред присъстващите избухна за втори път неудържим смях, но при тези думи студентът Анселмус се почувства обзет от някакъв неопределен страх. Той не можеше да погледне във вперените сериозни очи на архивариуса Линдхорст, без вътрешно да потръпне по необяснима и за него самия причина, още повече че суровият металически глас на архивариуса проникваше някак тайнствено в него и го караше да изтръпва до мозъка на костите. Целта, заради която регистраторът Хеербранд го беше довел в кафенето, изглеждаше днес неосъществима. След случката пред къщата на архивариуса студентът Анселмус не можеше вече да се реши да повтори своето посещение, защото според дълбокото си убеждение той само по една случайност се беше спасил тогава ако не от смърт, то поне от опасността да полудее. Директорът Паулман минавал случайно по това време на улицата и го видял да лежи в безсъзнание пред входа, а някаква стара жена била оставила кошницата си с ябълки и лакомства на земята и се суетяла около него. Директорът Паулман веднага извикал носилка и го отнесъл така у дома му.

— Можете да мислите за мен каквото щете — казваше студентът Анселмус, — можете да ме смятате и за обезумял — няма значение: от бронзовия чук на вратата ми се хилеше проклетият образ на вещицата от Черните порти. За това, което се случи сетне, предпочитам да не говоря, но ако бях се свестил от своя припадък и бях видял пак дяволската ябълкопродавачка (защото именно тя е била старицата, която се е въртяла около мене), щях в същия миг или да получа удар, или да полудея.

Всички увещания, всички разумни доводи на гимназиалния директор Паулман и регистратора Хеербранд останаха безплодни и дори синеоката Вероника не успя да откъсне студента от потиснатото настроение, което го беше обзело. Вече го смятаха действително за

душевноболен и само се чудеха какви средства да измислят, за да го разсеят, при което регистраторът Хеербранд беше на мнение, че нищо няма да помогне в случая повече на заболялия, отколкото работата му при архивариуса Линдхорст, а именно преписването на манускриптите. Затова от значение беше студентът Анселмус да бъде представен по подходящ начин на архивариуса Линдхорст. И тъй като регистраторът Хеербранд знаеше, че старият учен посещава почти всяка вечер едно известно кафене, той покани студента Анселмус да идва редовно за негова сметка вечерно време на чаша бира и лула тютюн в това кафене, докато, така или иначе, се запознае с архивариуса и се уговори с него по преписването на манускриптите, което студентът Анселмус с благодарност прие.

— Да ви възнагради Бог, драги регистраторе, дано успеете да върнете разсъдъка на този млад човек — рече директорът Паулман.

— Да ви възнагради Бог! — повтори и Вероника, като повдигна набожно очи към небето, но в себе си бе убедена, че студентът Анселмус, дори и без разсъдък, си е един много мил млад човек. И тъй, когато архивариусът Линдхорст с шапка и бастун се запъти тая вечер към изхода, регистраторът Хеербранд веднага сграбчи студента Анселмус за ръката и пресичайки с него пътя на архивариуса, каза:

— Дълбокоуважаеми господин таен архивариус, това е студентът Анселмус, който е необикновено вещ в краснописа и рисуването и би желал да прекопира вашите редки манускрипти.

— Това ми е извънредно приятно — отговори бързо архивариусът Линдхорст и като нахлупи триъгълната си войнишка шапка, отстрани решително регистратора Хеербранд и студента Анселмус от пътя си и шумно заслиза по стълбите, така че те двамата доста се слисаха и изумено загледаха вратата, която архивариусът така затръшна пред носовете им, че пантите ѝ издрънчаха.

— Много странен стар човек — каза регистраторът Хеербранд.

— Странен стар човек... — промълви студентът Анселмус след него, усещайки как леден ток смразява кръвта в жилите му, така че той се скова едва ли не като статуя. Но посетителите наоколо се засмяха и рекоха:

— Днес архивариусът пак беше в особено настроение, утре сигурно ще му мине и няма да промълви вече нито дума, а само ще се

вглежда в дима на лулата си или ще чете вестниците. Не бива да му се обръща внимание.

„И това е вярно — помисли си студентът Анселмус, — та кой би обърнал внимание на такова нещо! Не каза ли архивариусът, че му било извънредно приятно, дето искам да препиша манускриптите му? И защо регистраторът Хеербранд се изпречи на пътя му тъкмо когато той искаше да си отиде вкъщи? Не, не, господин тайният архивариус Линдхорст е всъщност много мил човек и учудващо либерален, само че е малко оригинален в странните си изказвания. Но за мене то няма значение. Утре точно в дванайсет часа аз съм при него, пък ако щат и сто бронзирани ябълкопродавачки да са против.“

[1] Полублагороден скъпоценен камък. — Б.пр. ↑

[2] Дъждовници. В случая — митични същества, свързани с огъня. ↑

ЧЕТВЪРТО БДЕНИЕ

МЕЛАНХОЛИЯТА НА СТУДЕНТА АНСЕЛМУС. — СМАРАГДОВОТО ОГЛЕДАЛО. — КАК АРХИВАРИУСЪТ
ЛИНДХОРСТ ОТЛЕТЯ КАТО ЛЕШОЯД И СТУДЕНТЪТ АНСЕЛМУС НЕ СРЕЩНА НИКОГО

Би трябвало да попитам и тебе, благосклонни читателю, дали и ти не си имал часове, а дори и дни, и седмици в живота си, когато всичките ти обикновени действия и постъпки са възбуждали у теб само мъчително недоволство и всичко, което иначе ти е извънредно значително и важно като мисъл и чувство, изведнъж започва да ти се струва детинско и жалко? В такива моменти ти сам не знаеш какво да сториш и къде да се денеш, в гърдите ти се надига смътно чувство, че все някъде и някога трябва да се сбъдне някакво висше, излизащо извън кръга на всички земни наслади, желание, което духът като строго държано плахо дете не смее да изрази. И с този копнеж по непознатото, което, където и да отидеш и да се озовеш, те обгръща като благоуханен сън с прозрачни, разтапящи се под проникателния поглед образи, ти занемяваш за всичко, което те заобикаля. Блуждаеш като безнадеждно влюбен с мрачен поглед наоколо и всичко, което хората в разноликата си навалица вършат по един или друг начин, не буди у тях нито болка, нито радост, сякаш не принадлежиш вече на техния свят. Ако си се чувствал, благосклонни читателю, някога така, тогава от собствен опит знаеш състоянието, в което студентът Анселмус се намираше. Изобщо, бих желал вече да съм успял, благонамерен читателю, да представя съвършено живо образа на студента Анселмус пред погледа ти. Защото в нощните си бдения, които използвам, за да опиша неговата извънредно странна история, аз имам да ти разказвам толкова невероятни неща, които превръщат всекидневния живот на съвсем обикновени хора в нещо дотам свръхестествено, че се боя да не би накрая да престанеш да вярваш в съществуването както на студента Анселмус, така и на архивариуса Линдхорст, и у теб да възникне съвършено неоправдано съмнение в съществуването дори на гимназиалния директор Паулман и регистратора Хеербранд, макар че последните почтени граждани и днес още живеят в Дрезден. Опитай се,

благонамерен читателю, да разпознаеш във вълшебното царство, изпълнено с тъй дивни чудеса, предизвикващи в мощни приливи и най-голямо блаженство, и най-невъобразим ужас — царство, където една строга богиня леко приповдига своето було и ни се струва, че зърваме нейния лик (но често долавяме усмивка в строгия ѝ поглед, това е закачливата шеговитост, която си играе с най-милите си деца); да, опитай се, благонамерен читателю, да разпознаеш в това царство, което духът често ни разкрива ако не иначе, то поне насън, опитай се, казвам, да разпознаеш обичайните ти образи, които всекидневно те заобикалят, както се казва, в обикновения живот. И тогава ще ти се стори, че това дивно царство е много по-близо до теб, отколкото си го мислил, нещо, което от сърце ти желая и за което гледам да ти загатна, като ти разказвам необикновената история на студента Анселмус.

И тъй, както вече казах, от оная вечер, когато видя архивариуса Линдхорст, студентът Анселмус изпадна в някаква унесена замисленост, която го правеше безчувствен към всеки възвишен допир с обикновения живот. Той усещаше, че нещо непознато се е пробудило в душата му и предизвиква в него онази блажена болка, а именно копнежа, който обещава на човека вече друго, по-възвишено битие. Сега той предпочиташе да броди сам из полята и горите и освободен от всичко, което дотогава го бе свързвало с несретния му живот, да се опитва да намери себе си, съзерцавайки многобройните картини, възникващи в душата му. И един ден се случи така, че на връщане от една далечна разходка той мина пак край онова забележително бързово дърво, под което, обладан от някакво вълшебство, веднъж беше видял такива чудеса. Той се почувства странно привлечен от познатата му зелена полянка, но едва бе поседнал на нея, и всичко, което тогава беше видял като в божествен унес и което под въздействието на някаква чужда сила сетне беше изтласкано от душата му, изведнъж отново му се представи в най-живи багри, като че ли го виждаше за втори път. Да, сега му беше дори още по-ясно, че прекрасните, носещи неземно щастие сини очи са принадлежали на златистозелената змия, която се беше увила сред бързовото дърво, и че именно в извивките на гъвкавото ѝ тяло бяха прозвучавали всички ония чудни тонове на кристалните камбани, изпълнили го с такова очарование и блаженство. И както в деня на Възнесение Господне, той и сега обгърна с ръце бързовото дърво и извика нагоре към клоните и листата му:

— Ах, увий се, извий се поне още веднъж в клоните, прелестна зелена змиичке, за да те видя пак. Поне още веднъж ме погледни с дивните си очи! Ах, аз те обичам и ще умра от скръб и болка, ако ти не се върнеш отново!

Но всичко остана безмълвно и бъзовото дърво, както тогава, само загадъчно шумеше. Но студентът Анселмус вече разбра какво тъй вълнува душата му и каква е тази болка, която мъчително раздира гърдите му с безкрайния си копнеж. „Та това е — каза си той, — защото до смърт, от цялата си душа, те обичам, прелестна златна змиичке, защото не мога да живея вече без теб и ще умра от безнадеждна тъга, ако не те видя отново, ако не те имам и като моя любима. Но аз зная, ти някога ще бъдеш моя и тогава всичко, което ми обещават прекрасните сънища от един друг, по-възвишен свят, вече ще се сбъдне!“ И от този ден всяка вечер, когато слънцето още посипваше със своето злато само върховете на дърветата, студентът Анселмус отиваше под бъзовото дърво, викаше с жален глас от дълбините на сърцето си нагоре към клоните и листата и призоваваше прекрасната си любима, зелено-златната змиичка. И когато един ден пак правеше така, пред него внезапно застана висок слаб човек, загърнат в широка светлосива връхна дреха. Вперил в студената нощ пламенния поглед на големите си очи, той извика:

— Ехей, кой е този, дето така плаче и ридае под това дърво? Ехей, та това бил господин Анселмус, който иска да преписва манускриптите ми.

Студентът Анселмус доста се поизплаши от този мощен глас, защото гласът беше същият, който в деня на Възнесение Господне бе извикал: „Ехей, какво е това шушнене и шепнене и тъй нататък.“ От слисване и уплаха той не можа да промълви ни дума.

— Но какво ви е, господин Анселмус — продължи архивариусът Линдхорст (защото именно той беше човекът със светлосивата връхна дреха), — какво искате от това бъзово дърво и защо не идвате при мен да подхванете работата си?

Наистина студентът Анселмус все още не се беше решил да посети отново архивариуса Линдхорст в дома му, въпреки че онази вечер беше набрал мъжество да стори това. Сега обаче, виждайки тъй хубавите си блянове разрушени, и то пак от същия враждебен глас,

който му беше отнел навремето любимата, той бе обзет от отчаяние и невъздържано извика:

— Вие може да ме сметнете за луд или не, господин архивариус, това ми е свършено безразлично, но тук, на това дърво, съгледах в деня на Възнесение Господне златистозеленикавата змия — ах, моята вечна любима! — и тя ми заговори с прелестни кристални тонове, но вие, господин архивариус, се провикнахте така ужасно през реката...

— Но как тъй, любезни мой! — прекъсна го архивариусът Линдхорст, като си вземаше, странно усмихнат, щипка енфие. А студентът Анселмус почувства как някакво бреме се отвали от душата му, когато можа да заговори за странното приключение, сметна, че беше напълно справедливо, дето бе обвинил архивариуса: та нали той се беше провикнал така гръмогласно от далечината. И щом се посъвзе, студентът каза:

— Нека сега ви разкажа всичко, което тъй съдбоносно ми се случи на Възнесение, а после можете да говорите и постъпите и изобщо да мислите за мен, каквото ви е угодно.

И разказа цялата странна случка, започвайки от злополучното стъпване в кошницата с ябълки и свършвайки с побягването на трите златистозелени змии през реката и как сетне хората го сметнали за пиян или безумен.

— Всичко това — заключи студентът Анселмус — аз наистина видях и дълбоко в гърдите ми още ясно звучи ехото от сладостните гласове, които ми говореха тогава. Това не беше никакъв сън и ако не умра от любов и копнеж, то все тъй още вярвам в златистозелените змии, макар да виждам от усмивката ви, уважаеми господин архивариус, че смятате тия змии за плод на разгорещената ми фантазия.

— Ни най-малко — отговори съвсем спокойно и равнодушно архивариусът Линдхорст. — Златистозелените змии, които вие, господин Анселмус, сте видели в бъзовия храсталак, са били моите три дъщери и че вие страшно сте се влюбили в сините очи на най-малката от тях, наречена Серпентина, ми е повече от ясно. Впрочем аз знаех това още същия ден. Седях зад работната си маса и ми дойде до гуша от непрекъснато долитащото до мен шушукане и звънтене. Тогава извиках на шляещите се момичета, че е време да се приберат вкъщи, защото слънцето вече залязваше и те достатъчно се бяха развличали с песни и пиене на слънчеви лъчи.

На студента Анселмус се стори, че с ясни думи му се казва нещо, за което отдавна се е досещал, и тъй като почувства, че бързовият храст, стената и поляната и всички предмети наоколо заточват сякаш бавно да се въртят, той се опита да събере мислите си и да каже нещо, но архивариусът не го остави да проговори, бързо свали ръкавицата от лявата си ръка, показа на студента пръстена си с чудно блестящ камък и каза:

— Вгледайте се тук, драги господин Анселмус. Това, което ще видите, сигурно ще ви достави удоволствие.

Студентът Анселмус се вгледа и — о, чудо! — като от пламтящ фокус камъкът хвърляше на всички страни лъчи, те бързо се сляха в светещо, ясно, кристално огледало, в което, ту отбягвайки, ту преплитайки се, се виеха, танцуваха и подскачаха трите златистозелени змиички. И когато стройните им, изпускащи хиляди искри тела се докосваха, прозвучаваха като от кристални камбани чудни акорди. Тогава, изпълнена с копнеж и възделение, средната змиичка подаде главицата си от огледалото и тъмносините ѝ очи казаха:

— Познаваш ли ме, вярваш ли в мене, Анселмус? Само във вярата е любовта — можеш ли да обичаш?

— О, Серпентина, Серпентина! — извика студентът Анселмус в безумен възторг, но архивариусът Линдхорст дъхна бързо върху огледалото, лъчите с електрическо прашене се прибраха обратно във фокуса и на ръката пак заблестя само един малък смарагд, върху който архивариусът отново надяна ръкавицата.

— Видяхте ли златистите змиички, господин Анселмус? — попита архивариусът Линдхорст.

— Ах, Боже мой, да! — отговори студентът. — Видях и милата прелестна Серпентина.

— Шт! Не говорете! — продължи архивариусът Линдхорст. — Достатъчно е за днес. Впрочем, ако се решите да работите при мен, ще имате възможност доста често да виждате дъщеря ми, или по-право, аз ще мога да ви доставям това истинско удоволствие, стига да се проявите добре в работата си, искам да кажа, стига да прекопирвате с най-голяма точност и чистота всеки буквен знак. Но вие не идвате при мен, въпреки че регистраторът Хеербранд ме бе уверил, че в близките дни ще се явите, и затова от доста време напразно ви чакам.

Щом архивариусът Линдхорст спомена името Хеербранд, студентът Анселмус усети веднага, че наистина стои пак с двата си крака на земята и че наистина е студентът Анселмус, а застаналият пред него човек е архивариусът Линдхорст. В равнодушния тон на архивариуса — тон в крещящо противоречие с невероятните явления, които той като истински вълшебник бе предизвикал — имаше нещо ужасяващо, засилвано впрочем и от пронизващия поглед на блестящите очи, вторачени от костеливите кухни на сбръчканото му, слабо лице. Студентът Анселмус бе обзет от същото непреодолимо зловещо чувство, което го беше обладало вече веднъж в кафенето, когато архивариусът им разказваше такива невероятни неща. Сега той с мъка можа да се съвземе и когато архивариусът още веднъж го запита: „Е, защо не дойдохте при мен?“, той се насили и разказа всичко, което му се бе случило пред входната врата.

— Драги господин Анселмус — каза архивариусът, когато студентът завърши своя разказ, — драги господин Анселмус, на мене ми е добре известна тази ябълкопродавачка, за която благоволихте да ми разкажете. Тя е едно фатално същество, което ми създава всевъзможни неприятности, и това, че се е оставила да бъде бронзирана, за да осуетява приятни за мен посещения, е наистина много лошо и не бива да се търпи. Затова, ако дойдете утре в дванайсет часа при мене и забележите пак това гримасничене и кривене, бъдете така добър да ѝ капнете на носа от тази течност, тогава веднага ще се оправи. А сега сбогом, драги господин Анселмус, аз вървя малко бързичко и затова не мисля, че ще искате да се върнете в града с мене. Сбогом и довиждане до утре в дванайсет часа.

Архивариусът подаде на студента Анселмус шишенце с някаква златистожълта течност и с бързи крачки се отдалечи. Във вечерния здрач, който междувременно се беше спуснал, изглеждаше, че той по-скоро лети по нанадолнището към реката, отколкото че върви по земята. Архивариусът беше наближил вече Козелската градина, когато вятърът подхвана широката му връхна дреха и разпери встрани пешовете ѝ, от което те запляскаха във въздуха като големи криле. Студентът Анселмус се загледа в почуда след него и му се стори, че някаква голяма птица бе разтворила криле, готвейки се да хвъркне. И докато студентът се вглеждаше така в мрачината, изведнъж един сиво-бял лешояд се издигна, грачейки пресипнало, високо във въздуха. Сега вече

се видя, че размахващите се белезникави криле, които той все още бе смятал за отдалечаващия се архивариус, са били всъщност на самия лешояд, макар че студентът не можеше да разбере къде така отведнъж беше изчезнал архивариусът.

„Твърде възможно е и самият архивариус Линдхорст да е отлетял — каза си студентът Анселмус, — защото вече виждам и чувствам, че всичко необичайно от този далечен и чуден свят, което иначе ми се е привиждало само в съвсем особени, съвсем невероятни сънища, сега е навлязло в моя буден и осъзнат живот и си играе с мене, както си иска. Но да става каквото ще! Ти живееш и пламтиш в гърдите ми, мила, прелестна Серпентина, и само ти можеш да уталожис безкрайния копнеж, който разкъсва душата ми. Ах, кога ли ще видя пак твоите дивни очи, мила Серпентина!“

Така се провикна с висок глас студентът Анселмус.

— Ето едно гадно, нехристиянско име — промърмори басово някой край него. Това беше един завръщащ се у дома си минувач. Съзнал овреме къде се намира, студентът Анселмус побърза по-скоро да се отдалечи, като си мислеше: „Ще бъде вече истинско нещастие сега да ме срещне и гимназиалният директор Паулман или регистраторът Хеербранд!“

Но той не срещна нито единия, нито другия.

ПЕТО БДЕНИЕ

ГОСПОЖА ПРИДВОРНАТА СЪВЕТНИЧКА АНСЕЛМУС. — CICERO DE OFFICIIS^[1]. — ЛЕМУРИ^[2] И ДРУГА ПОДОБНА СБИРЦИНА. — СТАРАТА ЛИЗА. — НОЩ ПО ВРЕМЕ НА РАВНОДЕНСТИЕТО

— С Анселмус не може вече нищо да се стори — казваше гимназиалният директор Паулман. — Всичките ми добронамерени съвети, всичките ми предупреждения отиват напразно, той не иска с нищо да се захване, при все че е придобил вече отлични знания, което в края на краищата е основата на всичко останало.

Но тайнствено усмихнат, регистраторът Хеербранд хитро отвърна:

— Дайте на нашия Анселмус само малко време, драги директоре!

Това е един по-особен субект, в него се крие много нещо и ако казвам „много нещо“, то това значи: един таен секретар или дори придворен съветник.

— Придво... — заекна гимназиалният директор безкрайно удивен, но думата така си остана недоизречена.

— Тихо, тихо — продължи регистраторът Хеербранд, — зная какво приказвам. От два дни вече той седи у архивариуса Линдхорст и преписва, а снощи в кафенето архивариусът ми каза: „Вие сте ми препоръчали един способен човек, драги! От него ще излезе нещо.“ И сега помислете си за връзките на архивариуса — мълчете, мълчете, за това ще поговорим след година!

При тези думи, все тъй хитро усмихнат, регистраторът си излезе, като остави занемелия от учудване и любопитство директор закован на стола. Но този разговор направи съвсем друго впечатление на Вероника. „Та не го ли знаех винаги — мислеше си тя, — че господин Анселмус е извънредно умен и мил млад човек, от когото ще излезе нещо голямо? Да знаех само дали ме обича? Но оная вечер, когато пресичахме Елба, не ми ли стисна той два пъти ръката? Не ми ли хвърляше по време на дуета особени погледи, които проникваха до самото ми сърце? Да, да, той наистина ме обича и аз...“ Тук по обичая

на младите момичета Вероника се отдаде на сладостни мечти за едно светло бъдеще. Вече се виждаше госпожа придворна съветничка с хубаво жилище на Шлосгасе или на Новото пазарище, или на Морицщрасе, модерната шапка и новият турски шал ѝ приличаха много. Елегантно небрежна, тя закусваше в еркера и даваше на готвачката нужните нареждания за през деня: „Но Само да не объркаш яденето, че това е любимото ястие на господин придворния съветник!“ Минаващи край къщата елегантни господа поглеждат нагоре, тя ясно чува: „Божествена жена е тази придворна съветничка, колко хубаво ѝ стои дантеленото боненце!“ Тайната съветничка Игрек е пратила слугата да попита дали на госпожа придворната съветничка ще е приятно да отидат заедно с каляска до Линкеските бани. „Предай много поздрави, но съжалявам безкрайно, вече съм обещала да отида на чай у председателката 2.“ Ето че си идва и придворният съветник Анселмус, бил излязъл рано по работа. Облечен е по последна мода. „Я гледай, вече е десет — вика той, като натиска копчето за биене на златния си часовник и дава една целувка на младата си жена. — Как си, мила женице, знаеш ли какво съм ти донесъл?“ — продължава закачливо той и изважда от джобчето на жилетката си чифт прелестни, изработени по най-модерен начин обици, които ѝ слага на мястото на старите, по-обикновените.

— Ах, какви сладки, хубави обици — извиква високо Вероника и захвърляйки работата си, скача от стола, за да ги погледне в огледалото.

— Какво значи това — каза директорът Паулман, който, вдълбочен в своя *Cicero de officiis*, едва не изтърва книгата на земята. — Та това са пристъпи като тия у Анселмус.

Но в този миг студентът Анселмус, който противно на обичая си не беше се мяркал наоколо няколко дни, влезе в стаята за немалка уплаха и смайване на Вероника, защото той наистина беше напълно променен. Със сигурност, която иначе съвсем не му беше присъща, той заговори за съвършено новите възможности в живота му, станали напоследък вече ясни за него, и за прекрасните изгледи, които му се разкривали, макар че някои хора май не забелязвали това. Припомняйки си тайнствените думи на регистратора Хеербранд, директорът Паулман остана още по-поразен и не може да произнесе нито дума, когато студентът Анселмус, след като подхвърли няколко думи за спешната си работа при архивариуса Линдхорст и с елегантна сръчност целуна

ръката на Вероника, бързо се спусна надолу по стълбите и изчезна. „Това беше вече придворният съветник — промърмори в себе си Вероника — и той ми целуна ръка, без да се подхлъзне или да ми настъпи крака, както обикновено! Той ми хвърли много нежен поглед, сигурно ме обича.“ И Вероника отново се отдаде на мечтите си, ала в чудесните представи за бъдещия ѝ семеен живот като госпожа придворна съветничка все се намесваше някакво враждебно лице, което се смееше ужасно подигравателно и говореше: „Всичко това са съвършено глупави и еснафски неща и на всичко отгоре измислени, защото Анселмус никога няма да стане придворен съветник и твой мъж. Той не те обича, макар да имаш сини очи, стройно тяло и нежна ръка.“ Сякаш ледена вода заля Вероника, обхваналият я ужас унищожи приятните представи, сред които тя все още се виждаше с дантелено боненце и елегантни обици. Сълзите бяха готови да бликнат от очите ѝ и тя каза високо:

— Ах, вярно е, той не ме обича и аз никога няма да стана госпожа придворна съветничка!

— Романтични щуротии, романтични щуротии — извика гимназиалният директор Паулман и като грабна гневно шапката и бастуна си, бързо излезе навън.

— Само това липсваше — въздъхна Вероника.

Хвана я яд на дванайсетгодишната ѝ сестричка, която продължаваше безучастно да си седи и да бродира на своя гергеф. Между това беше станало почти три часа — тъкмо време да се разтреби стаята и да се подреди масата за кафе, защото госпожици Остер бяха съобщили, че ще дойдат. Но зад всяко шкафче, което Вероника преместваше, зад нотните тетрадки, които прибра от пианото, зад всяка чаша, зад каната за кафе, която взе от бюфета, изскачаше като мъничко дяволче все онова лице, смееше се подигравателно, щракаше с тънките си пръстчета и викаше: „Той няма да ти стане мъж, той няма да ти стане мъж!“ И когато тя изостави всичко и побягна сред стаята, човечето, вече огромно и с дълъг нос, се подаде иззад печката и изръмжа: „Той няма да ти стане мъж!“

— Нима нищо не чуваш, нима нищо не виждаш, сестро? — извика Вероника. От страх и вълнение тя не смееше да се докосне вече до нищо. Френцхен, сестричката ѝ, стана от своя гергеф и съвсем сериозно и спокойно ѝ каза:

— Какво ти е днес, сестро? Ти така хвърляш едно през друго всичко, че нищо няма да оцелее, ще трябва да ти помогна.

Но в този момент веселите им приятелки влязоха засмени в стаята и тогава и самата Вероника видя, че беше взела фигурата върху похлупака на печката за злото човече, а поскърцването на вратичката ѝ — за неговите враждебни думи. Обзета все още от смразяващ ужас, тя не може тъй бързо да се съвземе, че приятелките ѝ да не забележат необикновеното ѝ напрежение, издавано дори от бледото ѝ и разстроено лице. Те веднага прекъснаха веселите си разкази и настояха пред приятелката си да каже какво, за Бога, ѝ се е случило. Вероника трябваше да им признае как, унесена в някои свои по-особени мисли, била изведнъж обладана от силен страх поради някакво призрачно явление, нещо, което иначе никога не ѝ се е случвало. И така живо им разказа как от всички ъгли на стаята някакво сиво човече я дразнело и ѝ се подигравало, че госпожици Остер започнаха плахо да се озъртат на всички страни и да чувстват как постепенно ги обзема ужас. Но тогава в стаята влезе Френцхен с изпускаща ароматна пара кана с кафе и трите приятелки дойдоха бързо на себе си и се изсмяха над детинските си страхове. Анджелика — така се казваше по-голямата Остер — беше сгодена за един офицер, който служеше в действащата армия, и тъй дълго не беше получавала известия от него, че почти беше сигурно, че е убит или най-малкото тежко ранен. Това беше предизвикало у Анджелика дълбока скръб, но днес тя беше весела до невъздържаност. Вероника доста се учуди и не скри това от нея.

— Мило момиче — каза Анджелика, — нима не знаеш, че моят Виктор е винаги в сърцето и в ума ми? Тъкмо затова съм днес тъй весела — ах, Боже мой! — тъй щастлива, тъй честита от цялата си душа! Защото моят Виктор е добре и в близко време ще го видя отново, вече като ротмистър, украсен с отличия за безграничната му храброст. Едно тежко, но напълно безопасно нараняване в дясната ръка, нанесено му със сабя от вражески хусар, не му позволява да ми пише, а и бързите смени на местопребиваването му, тъй като той не желае да се раздели с полка си, все още го лишават от възможност да ми прати известие за себе си, но тази вечер той ще получи твърдо нареждане да се погрижи преди всичко за здравето си. Утре ще отпътува за насам и качвайки се в колата си, ще научи за производството си в чин ротмистър.

— Но, мила Анджелика — подхвърли Вероника, — та ти отсега знаеш вече всичко!

— Не ми се смей, мила приятелко — продължи Анджелика, — че току-виж сивото човече се подало за наказание иззад огледалото. Но сериозно, не мога да не вярвам в известни тайнствени сили, защото доста често съвсем очевидно и, бих казала, осезаемо са се намесвали в живота ми. На мен специално не ми се вижда чак толкова чудно и невероятно, както на някои други, че има хора, които притежават известна ясновидска дарба, от която умеят с помощта на известни на тях средства да се ползват. Тук, в града, има една стара жена, която е особено надарена с тази способност. Тя не предсказва, както някои други от тая пасмина, по карти, излято олово или утайка от кафе, а след известни приготовления, в които трябва да вземе участие и заинтересованото лице, върху добре полирано метално огледало се появява странна смесица от всевъзможни фигурки и образи, по които старицата гадае, като извлича от тях отговорите на зададените ѝ въпроси. Аз бях снощи при нея и получих известията за моя Виктор, в които нито за миг не се съмнявам.

Разказът на Анджелика хвърли искра в душата на Вероника и у нея назря мисълта също да запита старата жена за Анселмус и за своите надежди във връзка с него. Узна, че старицата се казвала госпожа Рауерица, че живеела на далечна улица извън Езерните порти, че приемала само в сряда и петък от седем часа вечерта, но тогава вече през цялата нощ до изгрев-слънце, и че предпочитала посетителят да отиде при нея сам. И тъй като беше сряда, Вероника реши под предлог, че ще изпрати сестрите Остер до дома им, да отиде веднага у старата. И така направи. Щом се сбогува при моста на Елба с приятелките си, които живееха в новия град, тя с бързи крачки се отправи извън Езерните порти и скоро се озова в далечната тясна уличка, на чийто край съзря червената къщица, където живееше госпожа Рауерица. Не можа да превъзмогне зловещото чувство и дори известен трепет в душата си, когато застана пред входната врата. Най-сетне, въпреки вътрешната съпротива, събра смелост и подръпна връвта на звънеца, при което вратата се отвори, Вероника пипнешком влезе в тъмен коридор и стигна до някаква стълба, извеждаща към горния етаж.

— Тук ли живее госпожа Рауерица? — извика тя в пустия пруст, тъй като никой не се показваше. Тогава вместо отговор се зачу ясно,

проточено мяукане и голям черен котарак с извит като дъга гръб и трептяща от възбуда опашка тръгна важно пред нея и се спря пред някаква врата. След едно ново „мияу“ вратата се отвори.

— Ах, я гледай, ти ли си дошла, дъще? Влез, влез вътре!

Така извика показалата се на вратата фигура, при вида на която Вероника остана като закована на мястото си. Това беше някаква висока, мършава, облечена в дрипи жена! Когато заговори, издадената ѝ напред остра брада се залюля, беззъбата ѝ, засенчена от костелив ястребов нос, уста се изкриви в хилеща се усмивка и две фосфоресциращи котешки очи блеснаха зад големите очила. От навитата около главата шарена кърпа стърчеше остра черна четинеста коса, но грозотата на това лице особено се засилваше от две големи петна от изгаряне, които започваха от лявата буза и минаваха през целия нос. Дъхът на Вероника секна и викът, който трябваше да достави въздух на свилите ѝ се гърди, се превърна в дълбока въздишка, когато костеливата ръка на вещицата я улови и въвлече в стаята. Вътре всичко беше в движение, цареше такова квичене, мяукане, грачене и цвърчене, че този общ хор объркваше всички сетива. Старата удари с юмрук по масата и викна:

— Тихо там вие, никаквици.

И лемуриите се покатериха със скимтене на високото пухено легло, морските свинчета се скриха под печката, гарванът запляска с криле върху кръглото огледало. Само черният котарак, сякаш това смърряне не се отнасяше до него, остана спокойно да седи на голямото кресло, на което той още с влизането си бе скочил.

Щом настана тишина, Вероника се окуражи. Вече не ѝ беше тъй зловещо, както навън в пруста, дори и жената не ѝ изглеждаше толкова безобразна. Едва сега тя огледа стаята. От тавана висяха всевъзможни противни препарирани животни. Странни, непознати сечива се търкаляха по пода, в огнището тлееше синкав, оскъден огън, понякога той припламваше и пръскаше жълти искри. Тогава откъм тавана се чуваше шум: отвратителни прилепи с разкривени, сякаш смеещи се, човешки лица се разлитаха из стаята, лумналият в огнището пламък близваше опушената стена, а наоколо прозвучаваха плачевни, виещи тонове, които разкъсваха слуха, и Вероника пак бе обзета от ужасен страх.

— Позволете, госпожичке — каза старицата ухилена, взе голяма метла, потопа я в меден котел и поръси с вода огнището. Огънят веднага угасна, стаята се изпълни с гъст пушек, стана тъмно като в рог. Старата, която беше изчезнала в някакво съседно килерче, скоро влезе със запалена свещ в стаята и Вероника вече не видя никакви животни и сечива около себе си. Сега тя се намираше в една обикновена, бедно подредена стаичка. Старицата се приближи към девойката и каза с грачещ глас:

— Зная какво търсиш при мене, дъще. Обзалагам се, че искаш да узнаеш дали ще се омъжиш за Анселмус, когато той стане придворен съветник.

От смайване и уплаха Вероника остана като гръмната, но старата продължи:

— Ти ми каза вече всичко вкъщи при татко си, когато каната за кафе беше пред тебе; та аз бях каната, не ме ли позна? Слушай, дъще! Остави, остави тоя Анселмус, той е ужасен човек, стъпи на лицето на моите синчета, на милите ми синчета, на ябълчиците с червените бузки, които, щом хората ги купеха, след малко се изтърколваха от джобовете им обратно в моята кошница. Той се е хванал сега с оня дъртак, завчера ми заля лицето с проклетия си аурипигмент, та щях без малко да ослепея — на, виж петната, дъще, от изгорялата кожа! Откажи се, откажи се от него! Той не те обича, защото е залюбил златистозелената змия, и няма никога да стане придворен съветник, защото е постъпил на служба при саламандъра и иска да се ожени за зелената змия, откажи се, откажи се от него!

Вероника бе всъщност момиче с твърд, непоколебим характер, тя бързо преодоля детинския си страх, отстъпи една крачка назад и каза със сдържан сериозен тон:

— Бабичко! Аз чух за твоята дарба да виждаш бъдещето и затова поисках, може би прибързано и прекалено любознателно, да узная от теб дали Анселмус, когото обичам и извънредно ценя, ще бъде някога мой. Затова, ако, вместо да изпълниш желанието ми, искаш да ме ядосваш с глупавите си и безсмислени приказки, грешиш, защото аз исках от теб само това, което си правила, както вече зная, за други хора. Но тъй като ти знаеш, както изглежда, и най-съкровените ми мисли, за тебе навярно щеше да е лесно да ми разкриеш някои неща, които сега ме измъчват и плашат, но след твоите глупави злословия за добрия Анселмус не желая да научавам от тебе вече нищо. Лека нощ!

И Вероника искаше веднага да си тръгне, но старицата се разплака и разрида, падна на колене, улови девойката за дрехата и извика:

— Вероника, нима вече не познаваш старата Лиза, която тъй често те е носила на ръце, гледала и бавила?

Вероника не можеше да повярва на очите си: тя позна наистина вече много променената от напредналата възраст и особено от петната от изгаряне своя стара бавачка, която преди много години беше изчезнала от къщата на гимназиалния директор Паулман. Но сега старицата изглеждаше съвсем иначе: вместо с грозната шарена кърпа на главата тя беше с много прилично боне, а вместо черните дрипи — с дрешка на едри цветя, както бе ходила облечена в миналото. Тя стана от пода, прегърна Вероника и продължи:

— Всичко, което ти казах, може да ти изглежда несериозно, но за жалост е самата истина. Анселмус ми е причинил големи злини, но без да иска. Попаднал е в ръцете на архивариуса Линдхорст, който гледа да го ожени за дъщеря си. Този архивариус е моят най-голям враг и бих могла да ти разкажа някои неща за него, но ти няма да ги разбереш, а може би и страшно ще се уплашиш. Той е мъдър човек, но и аз съм мъдра жена, там е работата! Сега виждам, че ти много обичаш Анселмус, и затова искам според силите си да ти помогна да станеш истински щастлива и да се озовеш благополучно в брачното ложе, както желаеш.

— Но кажи ми, за Бога, Лиза... — извика Вероника.

— Мълчи, детето ми, мълчи! — прекъсна я старата жена. — Зная какво ще кажеш, аз съм станала това, което съм, защото трябваше да стане така, другояче не можеше. Както и да е! Зная средството, което ще излекува Анселмус от неразумната му любов към зелената змия и ще го вкара като прелюбезен придворен съветник в ръцете ти, но и ти трябва да помогнеш.

— Кажи ми го веднага, Лиза! Готова съм всичко да сторя, защото много обичам Анселмус! — прошепна едва чуто Вероника.

— Познавам те добре — каза старицата, — ти беше едно смело дете, напразно съм се мъчила с „бау-бау“ да те накарам да спиш, защото тъкмо тогава ти отваряше очи, за да видиш това „бау-бау“. Ти влизаше без светлина в най-затънтената стая и често плашеше съседските деца, облечена в бащината си мантия за фризиране. Както и да е! Ако наистина искаш да надвиеш с моя помощ архивариуса Линдхорст и зелената змия, ако наистина искаш да имаш Анселмус като придворен съветник и твой мъж, излез на следващото равноденствие в единайсет часа през нощта незабелязано от бащината си къща и ела тук. Тогава аз ще отида с теб на кръстопътя, който пресича тук наблизо полето, ние

ще направим нужното и всичко необичайно, което навярно ще видиш, няма да ти стори никакво зло. А сега, дъще, лека нощ, татко ти те чака вече със супата.

Вероника побърза по-скоро да се прибере вкъщи, твърдо решена да не пропуска нощта на равноденствието. „Защото, мислеше си тя, Анселмус е заплетен в някакви странни връзки, но аз ще го освободя от тях и той ще бъде мой завинаги и на вечни времена, мой си е той и сега, мой ще си е и в бъдеще, този придворен съветник Анселмус.“

[1] Цицерон. За задълженията (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Полумаймуни (лат.). — Б.пр. ↑

ШЕСТО БДЕНИЕ

ГРАДИНАТА НА АРХИВАРИУС ЛИНДХОРСТ С НЕЙНИТЕ ПТИЧКИ ПРИСМЕХУЛНИЦИ. — ЗЛАТНАТА ДЕЛВА. — АНГЛИЙСКИЯТ КУРСИВЕН ШРИФТ. — ЖАЛКИТЕ ДРАСКУЛКИ. — КНЯЗЪТ НА ДУХОВЕТЕ

— Твърде възможно е — говореше си студентът Анселмус — силният медицински ликьор, който изпих на един дъх у Конради, да е бил причината за всички лудешки фантазми, които така ме уплашиха пред вратата на архивариуса Линдхорст. Затова днес ще остана съвършено трезвен и ще се противопоставя твърдо на всякакви по-нататъшни неприятности, които могат да ми се случат.

Както и тогава, когато се готвеше за първото си посещение у архивариуса, той пхна в джоба си рисунките с перо и калиграфските образци, пръчиците туш и добре подострените гарванови пера, но тук изведнъж погледът му се спря на шишенцето с жълта течност, което беше получил от архивариуса Линдхорст. Тогава пред очите му отново изплуваха съвършено живо всички странни приключения, които бе преживял, и някакво безименно чувство на блаженство и болка прониза гърдите му. И без да иска, той извика с жален глас:

— Ах, та не отивам ли при архивариуса само за да те видя, мила, прелестна Серпентина?

В този миг беше убеден, че любовта на Серпентина може да бъде наградата за някоя предприета от него изтощителна и опасна работа, а не беше ли тази работа преписването на Линдхорстовите манускрипти? Че още с влизането му в къщата, или по-скоро още преди влизането, ще му се случат, както и първия път, всевъзможни странни неща, в това беше убеден. Но Анселмус скоро престана да мисли за медицинския ликьор на Конради, той бързо пхна шишенцето с течността в джобчето на жилетката си, решен да постъпи според указанието на архивариуса; ако бронзираната ябълкопродавачка си позволи пак да му прави гримаси. И наистина, не се ли подаде веднага острият ѝ нос, не блеснаха ли котешките ѝ очи от бронзовото изваяние, щом точно в дванайсет часа Анселмус посегна да похлопа? Тогава, без повече да му мисли, той поръси фаталното лице с течността и то мигом се изравни и

заглади в обикновен лъскав закръглен орнамент. Вратата се отвори, камбаните зазвънтяха из цялата къща извънредно приятно: „Клинг-линг, хайде, младежо, бързо качи се, клинг-линг.“ Той уверено се изкачи по хубавата широка стълба, вдъхвайки с наслада чудното ухание, с което беше пропит въздухът в тази къща, и се спря нерешително едва в големия хол, защото не знаеше на коя от чудесните врати да почука. Но в тази минута, загърнат в широк халат от чудесна дамаска, архивариусът Линдхорст излезе и извика:

— Ах, радвам се, господин Анселмус, че най-после удържахте думата си! Елате след мен, защото трябва веднага да ви заведа в лабораторията.

С тези думи той бързо пресече големия хол и отвори малка странична врата, която извеждаше към някакъв коридор. Анселмус смело последва архивариуса. Така те стигнаха до една зала, или по-скоро до прекрасна оранжерия, защото от двете страни до самия таван растяха всевъзможни великолепни редки цветя и дори цели дървета с необичайни по форма листа и цветове. Някаква ослепителна магическа светлина заливаше цялата зала, без да може да се открие източникът ѝ, защото прозорец никъде не се виждаше. Когато надникваше в гъсталака от храсти и дървета, студентът Анселмус съглеждаше само дълги пътеки, губещи се в далечината. В дълбоките сенки на непроходимия кипарисов гъсталак се открояваха очертанията на мраморни басейни, над тях се извисяваха причудливи фигури, водоскоци изхвърляха кристалните си струи нагоре и водата с плискане падаше в лъчезарните чашки на лилиите, необичайни гласове шушнеха из гората от чудни растения, прекрасни ухания изпълваха въздуха. Архивариусът беше изчезнал. Анселмус съгледа само един огромен храст от огненочервени лилии. Очарован от тази гледка, от сладостните аромати в тая вълшебна градина, Анселмус се спря като омаян. Тогава от всички страни се зачу някакво кискане, някакъв смях и нежни гласове започнаха да се задяват с него и да му се присмиват:

— Господин студиозус, господин студиозус! Откъде идвате? Защо сте така издокаран, господин Анселмус? Искате ли да поприкажете с нас как бабата се насадила в кошницата с яйцата и знатният младеж си лепнал мазно петно на новата жилетка? Знаете ли вече наизуст новата серия, която научихте от татко Свирчо, господин Анселмус? Вашият

вид е много смешен с тази фалшива перука и тия официални книжни ботуши.

Такива кискания и закачки долитаха от всички страни, те се разнасяха и край самия студент, който едва сега забеляза, че бе плътно заобиколен от всевъзможни пъстри птички, които летяха около него, присмиваха му се и го вземаха на подбив. В този момент огненочервеният лилиев храст пристъпи към него и той видя, че това беше архивариусът Линдхорст, чийто преливащ се от жълто в червено халат на цветя беше подвел студента да го сметне за огромно цвете.

— Извинете, драги господин Анселмус, че ви оставих за минутка — каза архивариусът, — но трябваше да хвърля един поглед на своя хубав кактус, който ще разтвори тази нощ цветовете си. А сега кажете ми, как ви харесва моята малка домашна градина?

— Ах, Боже мой, тук е извънредно хубаво, уважаеми господин архивариус — отговори студентът, — само че тези пъстри птиченца ужасно се подиграват с моята скромна личност!

— На какво прилича тая врява? — извика гневно архивариусът към гъсталака.

Тогава оттам изхвъркна голям сив папагал, кацна на един миртов клон край архивариуса и поглеждайки го необикновено сериозно и важно през очилата, които носеше върху изкривения си клон, прогراчи:

— Не се сърдете, господин архивариус, моите палави вагабонти пак са се разлудували, но господин студиозусът сам си е виновен, защото...

— Я тихо там, я по-тихо! — пресече го архивариусът. — Знам ги аз тези разбойници, но ти трябва да ги държиш по-строго, приятелю мой!... Е, да минем нататък, господин Анселмус!

И архивариусът го поведе с такива бързи крачки през няколко необичайно подредени стаи, че студентът едва смогваше да го следва и да хвърля бегъл поглед върху блестящите, особено изработени мебели и други непознати предмети, с които тези помещения бяха препълнени. Най-после те влязоха в една голяма зала, където архивариусът се спря и отправи поглед нагоре, така че Анселмус имаше време да се наслади на прекрасната гледка, която простата украса на тази зала предлагаше. На лазурносините стени изпъкваха златистобронзови стволове на високи палми, които сплитаха блесналите си като смарагди листа, образувайки по този начин искрящ потон. По средата на залата три излети от тъмен бронз египетски лъва крепяха порфирна плоча, върху нея имаше само една съвсем проста златна делва, от която, щом я съгледа, Анселмус не

можа да откъсне вече очи. По огледално полираната ѝ повърхност, преливайки се хилядократно, се появяваха отраженията на всевъзможни образи — понякога Анселмус виждаше себе си с копнежно протегнати ръце — ах! — край бъзовия храст. Серпентина се виеше нагоре-надолу, загледана в него с дивните си очи.

— Серпентина, Серпентина! — извика той високо. Тогава архивариусът Линдхорст бързо се обърна към него:

— Вие като че ли казахте нещо, драги господин Анселмус? Мисля, че извикахте дъщеря ми, но тя е в другия край на къщата, в стаята си, и сега има урок по пиано. Но да продължим нататък.

Анселмус последва едва ли не в несвяст отдалечаващия се архивариус, не виждаше и не чуваше вече нищо, докато най-после архивариусът не го улови рязко за ръката и каза:

— Ето че стигнахме!

Анселмус се пробуди като от сън и видя, че се намира в една стая, по нищо неразличаваща се от обикновените библиотечни стаи и работни кабинети, със стени, целите заети от шкафове с книги. В средата ѝ бе поставена голяма писалищна маса, а до нея — удобно меко кресло.

— Тази е засега вашата работна стая — каза архивариусът Линдхорст.

— Дали в бъдеще няма да работите и в другата, в синята библиотека, в която тъй неочаквано извикахте името на дъщеря ми, още не зная. Най-напред бих желал да се уверя в способността ви действително да се справите с възложената ви работа тъй, както желая и е необходимо.

Сега вече студентът Анселмус доби смелост, с вътрешно самодоволство, убеден, че архивариусът особено ще се зарадва на неговия необикновен талант, той извади от джоба си рисунките и писмените си образци. Архивариусът само погледна първия лист, изписан с извънредно елегантен английски шрифт, и поклащайки глава, особено се усмихна. Това се повтаряше при всеки следващ лист. Студентът Анселмус усети как кръвта му се качи в главата и когато усмивката на архивариуса стана накрая съвсем подигравателна, той не можа да издържи и недоволно извика:

— Господин архивариусът, изглежда, не е напълно доволен от моите скромни способности?

— Драги господин Анселмус — каза архивариусът Линдхорст, — вие имате наистина забележителна дарба за краснописното изкуство, но виждам, че засега трябва да разчитам повече на вашето старание и на добрата ви воля, отколкото на вашето съвършенство. Това може би се дължи и на лошите материали, които сте употребили.

Студентът Анселмус се опита да защити иначе признатото си умение в изкусната калиграфия, а също така китайския си туш и изключително добре подбраните си гарванови пера.

Тогава архивариусът му подаде английския лист и каза:

— Съдете сам!

Анселмус остана като поразен от гръм, толкова невероятно мизерен му се видя сега ръкописът. В буквите нямаше и помен от закръгленост, надебеляването никъде не беше правилно, липсваше всякакво съотношение между главните и обикновените букви и — о! — дори съвсем ученически жалки драскулки разваляха впечатлението от някои доста сполучливи иначе редове.

— Освен това — продължи архивариусът Линдхорст — вашият туш не е и траен.

Той потопи пръста си в една чаша с вода и когато потупа леко с него по буквите, те изчезнаха безследно. Сякаш някакъв демон стегна гърлото на студента Анселмус — той не бе в състояние да произнесе нито дума. Стоеше безмълвен със злополучния лист в ръка, но архивариусът Линдхорст високо се засмя и каза:

— Не се тревожете, любезни господин Анселмус. Това, в което досега не сте успели, ще тръгне при мен може би по-добре, пък и тук ще намерите по-качествен материал от този, с който досега сте разполагали! Започнете спокойно!

И архивариусът Линдхорст извади най-напред някаква черна течност, която издаваше съвсем необичаен мирис, сетне няколко особени на цвят, добре подострени пера и един необикновено бял и гладък лист, а след това и един арабски манускрипт, държан дотогава под ключ в някакъв шкаф в стените, и щом Анселмус седна да работи, той напусна стаята.

Студентът Анселмус често бе преписвал арабски текстове, затова първата работа не му се видя толкова трудна за изпълнение. „Как са попаднали такива драскулки в хубавия ми английски курсивен шрифт, това само един Бог знае и архивариусът Линдхорст — мислеше си той,

— но че те не са от моята ръка, за това си режа главата...“ Сега с всяка дума, която успешно изписваше върху пергамента, неговата смелост растеше, а заедно, с нея и сръчността му. И наистина, с перата се пишеше чудесно, а тайнственото мастило течеше съвършено черно и равномерно върху ослепително белия пергамент. И тъй, работейки усърдно, с напрегнато внимание, студентът Анселмус се чувстваше все по-добре в усамотената стая и беше вече напълно свикнал с работата си, която, както се надяваше, изпълняваше сега сполучливо, когато удари три часът и архивариусът го извика в съседната стая за чудесно приготвения обяд. Докато се хранеха, архивариусът Линдхорст беше в особено добро настроение. Осведомяваше се за приятелите на студента Анселмус, за гимназиалния директор Паулман и регистратора Хеербранд, като за последния разказа множество забавни неща. Хубавото старо рейнско вино много се услади на Анселмус и го направи по-приказлив от обикновено. Щом удари четири часът, той стана, за да се залови за работа, и тази точност, изглежда, хареса на архивариуса Линдхорст. И ако преди да обядват прекопирването на арабските букви вървеше успешно, сега работата тръгна още по-добре, студентът дори не можеше да разбере причината за бързината и леснината, с която успяваше да изписва заплетените чертички на чуждото писмо. Той сякаш долавяше, че дълбоко в душата му някакъв глас напълно ясно му шепне: „Ах, та щеше ли да се справиш ти така добре, ако тя не ти беше в сърцето и ума?“ И тогава през стаята се понасяше полъх от тихо, съвсем тихо шепнещи кристални звуци: „Аз съм близо, близо, близо до теб, аз ти помагам, бъди смел, бъди постоянен, мили Анселмус! Аз се трудя заедно с теб, за да станеш мой.“ И когато с дълбока възхита долавяше тези тонове, непознатите писмена ставаха за него все по-разбираеми, той вече почти не чувстваше нужда да поглежда в оригинала, буквите сякаш бяха бледо изписани предварително върху пергамента и той трябваше само с опитна ръка да ги почерни с мастило. Така продължи да работи, обгърнат от чудните успокоителни звуци като от нежен сладостен повеи, докато удари шест часът и архивариусът Линдхорст влезе в стаята. С особената си усмивка той дойде при масата. Анселмус мълком стана прав, архивариусът гледаше все тъй подигравателно усмихнат, но щом видя преписа, усмивката му се замени с дълбока, тържествена сериозност, отразявана от всичките мускули на лицето му. Той не беше

вече същият. Очите, обикновено светещи от вътрешен огън, сега гледаха Анселмус с неописуема нежност, лека руменина оцвети бледите му бузи и вместо иронията, която стиснатите устни обикновено издаваха, меко очертаната прекрасна уста изглеждаше готова да промълви мъдри, проникващи в душата думи. Цялата му фигура стана още по-висока, още по-изпълнена с достойнство, широкият халат падаше като царска мантия на свободни гънки от раменете и гърдите, а в побелелите къдрици, обкръжаващи високото чело, се вплиташе леко златисто сияние.

— Млади момко — започна архивариусът тържествено, — млади момко, още преди ти да разбереш, аз схванах всички тайни зависимости, които те свързват с най-милото, най-скъпото за мен. Серпентина те обича и една странна съдба, чиито фатални нишки са още в ръцете на враждебните сили, ще се сбъдне, когато тя стане твоя, когато ти придобиеш като неизбежна зестра златната делва, която е нейна собственост. Но само с борба ще постигнеш своето щастие във възвишения живот. Враждебни сили ще се нахвърлят върху теб и само собствената ти вътрешна сила, с която ще устоиш на съблазните, ще те спаси от позор и гибел. Работейки тук, ти преминаваш своето обучение. Вярата и извлечените поуки ще те изведат до близката цел, ако държиш твърде на това, което трябваше да започнеш. Задръж я вярно в сърцето си, задръж я, *тя* те обича, ще видиш прекрасните чудеса на златната делва и ще бъдеш навеки щастлив. Довиждане! Архивариусът Линдхорст ще те чака утре в дванайсет часа в своя кабинет! Довиждане!

Архивариусът ласкаво изтласка Анселмус навън през вратата, която заключи след него, и студентът се озова в стаята, където беше обядвал и чиято единствена врата извеждаше към изхода. Съвършено зашеметен от всичко, което беше видял, той се позастоя пред входната врата. Тогава един прозорец над него се отвори, той погледна нагоре. Беше архивариусът Линдхорст, вече напълно предишният, със светлосивата дреха, с която го бе виждал и по-рано.

— Ехей, драги господин Анселмус — извика му той, — над какво сте се замислили така, какво има, арабският ли не ви излиза от ума? Поздравете господин директора Паулман, ако случайно го видите, и елате пак утре в дванайсет часа. Хонорарът за днес вече се намира в дясното джобче на жилетката ви.

И студентът Анселмус действително намери лъскавия сребърен талер в посоченото джобче, но съвсем не му се зарадва. „Какво ще излезе от всичко това, не зная — каза си той, — но дори да е само някакво безумие и привидност, у мен все пак е милата Серпентина и предпочитам по-скоро да умра, отколкото да се разделя с нея, защото зная, че мисълта у мен е вечна и никаква враждебна сила не може да я унищожи. Но какво друго е мисълта у мен, ако не любов към Серпентина?“

СЕДМО БДЕНИЕ

КАК ГИМНАЗИАЛНИЯТ ДИРЕКТОР ПАУЛМАН СИ ИЗТРЪСКА ПЕПЕЛТА ОТ ЛУЛАТА И ОТИДЕ ДА СПИ. —
РЕМБРАНД И ДЯВОЛСКИЯТ БРОЙГЕЛ. — ВЪЛШЕБНОТО ОГЛЕДАЛО И РЕЦЕПТАТА НА ДОКТОР ЕКЩАЙН
ПРОТИВ ЕДНА НЕИЗВЕСТНА БОЛЕСТ

Най-после директорът Паулман си изтръска пепелта от лулата и каза:

— Време е вече да отидем да спим.

— Разбира се! — отговори Вероника, разтревожена от необичайно продължителното застояване на баща си, защото отдавна минаваше десет чарът. И щом директорът се оттегли в своята работна и спална стая, щом равномерното дишане на Френцхен показа, че тя е дълбоко заспала, Вероника, която привидно също си беше легнала, тихичко стана, облече се, наметна мантелата си и се измъкна незабелязано от къщи. От часа, в който беше напуснала къщата на старата Лиза, пред очите ѝ беше непрестанно само Анселмус и тя наистина вече не знаеше кой беше този чужд глас у нея, който непрекъснато ѝ повтаряше, че съпротивата на Анселмус се дължи на влиянието на враждебна за нея личност, която го държи обвързан, но Вероника ще разкъса с тайни магически средства тези връзки. Доверието ѝ към старата Лиза растеше от ден на ден все повече и дори зловещото, ужасяващо впечатление, което бе добила първоначално, бе започнало вече да избледнява, така че всичко чудновато и странно в отношенията ѝ със старата Лиза сега ѝ изглеждаше само като нещо необикновено и романтично и силно я привличаше. Беше решила твърдо, дори при опасността отсъствието ѝ да бъде забелязано и с това да си навлече хиляди неприятности, да рискува с приключението в равноденствената нощ. Най-после настъпи съдбоносната нощ, когато старата Лиза щеше да ѝ окаже обещаната помощ. Свикнала отдавна с мисълта за нощното похождение, Вероника не чувстваше страх. Като стрела литна тя през пустите улици, без да обръща внимание на бурята, която бушуваше и я шибаше с едри дъждовни капки по лицето.

Глухо проехтяха откъм Кройцкирхе единайсетте удара на часовника, когато Вероника, измокрена до кости, стигна пред вратата на старата Лиза.

— Ах, миличката, миличката ми, дойде ли вече! Чакай, чакай малко! — чу се откъм горния етаж и старата, натоварена с пълна кошница, веднага се появи на прага, придружена от котарака си.

— Е, да вървим да свършим работата, която ни чака в тая благоприятна за намеренията ни нощ — каза тя, като улови със студената си ръка разтрепераната Вероника и ѝ подаде тежката кошница, а тя извади отнякъде един казан, пиростия и лопата. Когато излязоха от града, беше престанало да вали, но бурята се бе развилняла още по-силно. Вой от хиляди гласове ехтеше в нощта. Някакъв ужасен, сърцераздирателен вопъл долиташе откъм черните облаци, които бързо се носеха и обвиваха всичко в дълбок мрак. Но старата бързо вървеше напред и викаше с пронизителен глас: „Свети, свети ни, момчето ми!“ Тогава пред тях блясваха и се кръстосваха сини светкавици и Вероника видя как пред тях, изпускайки електрически искри, подскачаше черният котарак, и тя чуваше уплашения му остър писък, когато бурята за миг позатихваше... Девојката чувстваше, че се задушаваше, сякаш ледени нокти се впили в душата ѝ, но с усилие на волята се съвзе, улови се по-здраво за старата и каза:

— Всичко трябва да бъде извършено, пък после да става каквото ще!

— Имаш право, дъще! — отговори старицата. — Бъди твърда и ще ти подаря нещо извънредно хубаво, а на това отгоре и самия Анселмус!

Най-после старата се спря и каза:

— Стигнахме вече!

Изкопа една дупка в земята, изсипа въглищата в нея, постави отгоре пиростията, а върху нея сложи казана. Всичко това тя придружаваше със странни движения, а котаракът кръжеше около нея. От опашката му изскачаха искри и образуваха огнен кръг. Скоро въглищата започнаха да тлеят, накрая изпод пиростията лумнаха сини пламъци. Вероника трябваше да свали наметката и воала си и да се свие край старата, която хвана ръцете ѝ и здраво ги стисна, вперила огнен поглед в нея. След това започна да вади от кошницата странни неща — дали бяха цветя, метали, билки или животни, не можеше да се разбере.

Тя хвърляше всичко в казана, чието съдържание скоро завря и закипя. Тогава старата остави Вероника, взе една желязна лъжица и почна да бърка кипящата маса, като заповяда на момичето да се вгледа във врящия казан и да съсредоточи мислите си върху Анселмус. После хвърли в казана, като надаваше пронизителни крясъци, нови парчета блестящ метал и една къдрица, която Вероника трябваше да отреже от косата си, също и едно нейно пръстенче, а котаракът непрестанно кръжеше, мяучеше и скимтеше около тях... Бих желал, благосклонни читателю, ти сам да беше пътувал на двацет и трети септември за Дрезден. Напразно щяха да те задържат на последната спирка в напредналата нощ; услужливият ханджия щеше да те увещава, че навън има буря и силно вали и че изобщо не е желателно в равноденствената нощ да се тръгва при такъв мрак на път; ти нямаше да се вслушаш в увещанията, съобразявайки напълно правилно, че ще дадеш за почерпка на пощенския кочияш наистина един талер повече, но в замяна на това за по-малко от час ще бъдеш в Дрезден, където в „Златният ангел“ или в „Шлем“, или в „Наумбург“ те чака чудесно приготвена вечеря и меко легло. И така, приближавайки към града, би съгледал неочаквано в далечината странна светлина. Дошъл още по-близо, щеше да видиш огнен кръг и сред него, край един казан, от който се издига гъст пушек, озарен от искри и яркочервено сияние, две сгушени човешки фигури. Ето, пътят ти е точно през огъня, но конете пръхтят, тъпчат на място, вдигат се на задните крака, кочияшът кълне, четете молитви и шибат конете, но те не мръдват от мястото си... Без да щещ, ти скачаш от колата и правиш тичешком няколко крачки напред. Тогава вече ясно виждаш стройната миловидна девойка, коленичила в тънко бяло нощно облекло край казана. Бурята е разплела дългата ѝ кестенява коса и я развява свободно във въздуха. Ангелски красивото ѝ лице е до самите пламъци на разгорелия се под казана огън, но ужасено от смразяващо ледения вятър, сега то е мъртво бледо и във втренчения поглед, във вдигнатите вежди, в устата, напразно разтворена за вик на смъртна уплаха, който обаче не може да се изтръгне от стегнатите от безименна мъка гърди, ти виждаш нейния страх, нейния ужас. Тя е издигнала малките си, конвулсивно сплетени ръце към небето, като че ли молитвено призовава ангелите пазители да я защитят от чудовищата на ада, които, подвластни на странната магия, ей сега ще се явят!... Коленичила е неподвижна като мраморна статуя. Срещу нея, свита на

земята, седи висока, слаба, медножълта жена с остър ястребов нос и котешки искрящи очи. От черната връхна дреха, с която се е увила, се подават голи костеливи ръце, тя разбърква адското си вариво и надава прегракнали крясъци и смехове в разфучалата се, вилнееща буря... Сигурен съм, благосклонни читателю, че дори да не знаеш какво е страх и уплаха, сега, при гледката на тая Рембрандова или адска, Бройгелова картина, представила ти се вече в живота, косите ти ще настръхнат от ужас. Но ти не би могъл да откъснеш поглед от заплепената в тези адски действия девойка и електрическият удар, от който всичките ти фибри и нерви тръпнат, ще възпламени със светкавична скорост у теб дръзновено решение да се противопоставиш на тайнствените сили в огнения кръг. При това решение ужасът ти изчезва, решението дори само се поражда от този ужас. Изведнъж ти ще почувстваш, че сам си един от тези ангели пазители, към които смъртно изплашената девойка вдига молитвено ръце, и че трябва веднага да извадиш джобния си пищов и незабавно да застреляш старата вещица! И докато хиляди мисли минават през ума ти, от теб се изтръгва викът „Хей, вие там“ или „Какво става тук!“, или „Какво правите край този огън!...“ Кочияшът ще надуе с все сила своя рог, старата ще се търкулне във врящия си казан и всичко ще изчезне в непрогледен дим... Дали ще намериш девойката, която с копнеж би почнал да търсиш в тъмнината, не бих могъл да твърдя, но би унищожил магията на старата жена и вълшебството на магическия кръг, в който Вероника лекомислено бе влязла, би рухнало...

Но нито ти, благосклонни читателю, нито друг някой мина по този път през благоприятната за магьосническото изкуство нощ на двайсет и трети септември и смъртно уплашената Вероника трябваше да издържи при казана, докато работата стигне до своя край... Тя чуваше воя на бурята, чуваше фученето около нея, слушаше блеенето и крякането на всевъзможни отвратителни гласове, но не отваряше очи, защото чувстваше, че само един поглед към страхотиите, които я заобикалят, щеше да я накара безвъзвратно да полудее. Старата беше престанала да разбърква казана, пушекът все повече и повече намаляваше, докато накрая на дъното остана да мъждука само едно малко пламъче като от горящ спирт. Тогава старата извика:

— Вероника, мило мое дете! Погледни на дъното! Какво виждаш, кажи какво виждаш?

Но Вероника нищо не може да отговори, макар да ѝ се струваше, че различава множество объркани фигури да кръжат в казана, образите обаче ставаха все по-ясни и отведнъж от дълбочината на казана, мило гледайки я и подавайки ѝ ръка, се появи студентът Анселмус. Тогава тя извика:

— Ах, Анселмус, Анселмус!

Старата бързо отвори кранчето, с което казанът беше снабден, и разтопеният метал се изля със съскане и прашене в сложената наблизко малка форма. Жената скочи веднага и с ужасни, бесни движения започна да се върти и да крещи:

— Магията стана, магията стана!... Благодаря ти, момчето ми, добре ни опази... ух, ух... той иде! Ухапи, ухапи го, нека умре!

Но тогава във въздуха нещо изфуча, сякаш някакъв огромен орел, размахвайки криле, се спусна отгоре, и един страшен глас извика:

— Ехей, разбойници същински, вашата свърши, вашата свърши, я по-скоро вкъщи!

Старата се строполи с вой на земята, а Вероника загуби съзнание... Когато се свести, вече бе ясен ден, тя беше в леглото си, а Френцхен с чаша горещ чай стоеше пред нея и говореше:

— Кажи ми, сестро, какво става, повече от час съм край теб, а ти лежиш безчувствена като в треска и така стенеш и пъшкаш, че всички се изплашихме. Заради тебе татко ни не отиде днес в гимназията и скоро ще дойде с господин доктора!

Вероника пое мълком чая. Докато го пиеше, пред очите ѝ отново изплуваха ужасните картини от изтеклата нощ. „Нима всичко, което така ме измъчи, е било само страшен сън?... Но снощи аз наистина отидох у старата, беше двајсет и трети септември!... Сигурно съм била много бол на вчера и само съм си въобразила всичко това, а заболяването ми е било предизвикано от постоянните ми мисли за Анселмус и за тая чудновата стара жена, която ми се представяше за Лиза само за да ме дразни.“

Френцхен, която беше излязла, отново влезе със свършено мокрото наметало на Вероника в ръце.

— Виж, сестро, какво е станало с мантелата ти. Бурята отворила през нощта прозореца и съборила стола, на който мантелата ти е била сложена, сигурно е валяло вътре, защото дрехата е съвсем мокра...

Сърцето на Вероника се сви, тя разбра, че не е било сън, а действително е била при старицата. Обзе я ужасен страх и цялата затрепери като трескава. Зъзнейки конвулсивно, придърпа завивката плътно към себе си, но тогава усети, че нещо твърдо и тежко притиска гърдите ѝ. Тя го опипа — приличаше на някакъв медальон. Когато Френцхен излезе с мантелата, тя извади предмета. Беше едно кръгло, добре полирано метално огледалце.

— Това е подарък от старата — извика оживено тя. Струваше ѝ се, че от огледалцето бликат пламтящи лъчи, които се вливат в нея и благотворно я стоплят... Треската ѝ веднага премина, обзе я чувство на неопишуема радост и задоволство... За Анселмус трябваше да мисли тя и колкото по-силно съсредоточаваше мисълта си върху него, толкова по-сърдечно той ѝ се усмихваше от огледалцето като от истински миниатюрен портрет. И скоро ѝ се стори, че вижда вече не портрет, а в плът и кръв самия студент Анселмус. Той седеше в странно наредена стая с висок таван и усърдно пиеше. Вероника искаше да влезе при него, да сложи ръка на рамото му и да му каже: „Господин Анселмус, поогледайте се, аз съм край вас!“ Но тя не можеше да направи това, защото той беше обграден от светец огнен поток, и когато Вероника се вгледа по-добре, видя, че това са само големи книги със златен обреза. Най-после тя успя да застане лице срещу лице пред Анселмус — сега, щом я види, той трябва да си спомни за нея. И наистина накрая той се усмихна и каза: „Ах, вие ли сте, мила мадмоазел Паулман? А защо понякога се появявате като малка змия?“ При тия странни думи

Вероника не можа да не се разсмее, от това тя се пробуди като от някакъв дълбок сън и когато вратата се отвори и гимназиалният директор Паулман влезе в стаята заедно с доктор Екщайн, тя бързо скри огледалцето. Доктор Екщайн дойде веднага при леглото ѝ, измери замислено пулса ѝ и най-сетне каза: „Аха!“ После написа рецепта, измери още веднъж пулса, рече отново „Аха!“ и си отиде. От тези изказвания на доктор Екщайн гимназиалният директор Паулман не можа обаче да разбере какво ѝ е всъщност на Вероника.

ОСМО БДЕНИЕ

БИБЛИОТЕКАТА С ПАЛМИТЕ. — СЪДБИНИТЕ НА ЕДИН НЕЩАСТЕН САЛАМАНДЪР. — КАК ЧЕРНОТО ПЕРО ПОГАЛИ ЕДНО КРЪМНО ЦВЕКЛО И КАК РЕГИСТРАТОРЪТ ХЕЕРБРАНД ЗДРАВАТА СЕ НАПИ

Студентът Анселмус бе работил вече доста дни при архивариуса Линдхорст. Тези часове на труд бяха за него най-щастливите в живота му, защото, заобиколен от чудните звуци, от насърчителните думи на Серпентина, докосван понякога и от някакъв нежен полъх, той се чувстваше проникнат от необикновено доволство, което често стигаше до истинско блаженство. Всички неволи, всички дребнави грижи по изпълненото му с лишения съществуване бяха изчезнали от съзнанието му и в новия живот, изгрял за него като ярък слънчев ден, той позна всички чудеса на един по-висш свят, които иначе биха го смаяли и дори ужасили. Преписването вървеше извънредно бързо, на него все повече му се струваше, че пише отдавна познати знаци върху белия пергамент и че почти не му се налага да поглежда в оригинала, за да може да нанася с най-голяма точност всичко това. Извън обедното време архивариусът Линдхорст почти не се виждаше, но винаги се явяваше в момента, в който Анселмус завършваше последните букви на някой ръкопис. Тогава архивариусът му даваше друг и веднага мълком пак си излизаше, след като бе забъркал обаче с една черна пръчица мастилото и заменил изхабените пера с добре подострени нови. Един ден, когато точно в дванайсет часа изкачваше стълбите, Анселмус намери вратата, през която обикновено влизаше, заключена, но появилият се от другата страна в странния си, обсипан с цветя халат архивариус му извика:

— Днес ще влезете вече оттук, драги Анселмус, защото трябва да отидем в стаята, където ни очакват учителите на Бхагаватгита.

Той прекоси коридора и поведе Анселмус през същите стаи и зали, през които бяха минали първия път. Студентът Анселмус остана отново поразен от невероятната красота на градината, но сега ясно видя, че някои от цветовете в тъмнеещия се гъсталак бяха всъщност блестящи, ярко обагрени насекоми, които трептяха с крилцата си и летейки на рояци наоколо, сякаш се галеха едни други със своите

хоботчета. А предишните розови и небесносини птички сега се оказаха благоуханни цветя и техният аромат се разпръскваше във въздуха като нежни, очарователни звуци, които се сливаха с плисъка на далечните водоскоци и шумоленето на кичестите палми и грамадни дървета в тайнствени, изпълнени с дълбока тъга акорди. Присмехулните птички, които първия път така го закачаха и му се подиграваха, сега пак се разлетяха около главата му и чирикаха непрестанно с тънките си гласчета:

— Господин студиозус, господин студиозус, не бързайте толкова, не гледайте така в облаците, че може да паднете на носа си... Хе-хе! Господин студиозус, я си сложете мантата за фризиране, чичко Бухал иска да ви фризира перуката.

И така, докато минаваха през градината, глупавите приказки непрекъснато ги следваха. Архивариусът Линдхорст влезе най-после в лазурносинята стая, порфирната плоча със златната делва беше изчезнала, сега вместо нея в средата на стаята бе сложена маса, покрита с виолетово кадифе, на която Анселмус видя познатите си материали за писане, а до масата бе поставено тапицирано пак с кадифе меко кресло.

— Драги господин Анселмус — каза архивариусът Линдхорст, — вече преписахте бързо и точно, за мое голямо задоволство, някои от манускриптите. Така вие спечелихте доверието ми. Но най-важното предстои да се извърши отсега нататък и то се състои в преписването или по-скоро в прерисуването на някои написани с особени знаци съчинения, които пазя тук, в тази стая, а те могат да се препишат само на това място. Затова ще работите занапред тук, но длъжен съм да ви препоръчам изключителна предпазливост и внимание. Най-малката грешка или, не дай Боже, мастилено петно върху оригинала ще ви навлече голямо нещастие.

Тук Анселмус забеляза, че от златистите стволоче на палмите се подават малки смарагдовозелени листенца. Архивариусът взе едно от тях и студентът видя, че това беше всъщност пергаментов свитък, който архивариусът разви и сложи пред него на масата. Анселмус се смая от особено преплетените писмена и като видя множеството точки, чертици, съединителни линии и завъртулки, напомнящи ту растения, ту мъхове, ту някакви животни, почти се изплаши, че няма да може точно да прерисува всичко това. Тези опасения го накараха дълбоко да се замисли.

— Кураж, млади момко! — извика архивариусът. — Щом имаш вече доказана вяра и истинска любов, в помощ ще ти бъде и Серпентина!

Гласът му звучеше като звънящ метал и когато Анселмус вдигна стреснато поглед, архивариусът Линдхорст стоеше с царствена осанка пред него, както му се беше явил веднъж при първото влизане в библиотечната стая. Обзет от страхопочитание, Анселмус беше готов да коленичи, но в този момент архивариусът се изкачи по стъблото на една от палмите и изчезна сред смарагдовите листа... Студентът разбра, че с него бе говорил князът на духовете, сега той се бе качил в работната си стая, за да води може би разговор с лъчите, които някои планети са изпратили при него като свои представители.

„А възможно е — мислеше си Анселмус — да очаква новини от изворите на Нил или пък посещение на някой маг от Лапландия, моята работа обаче е да седна и да преписвам.“

И той започна да проучва непознатите писмена върху пергаментовия свитък. Чудесната музика от градината долиташе до него и го обграждаше със сладостни благоухания, той дочуваше и кискането на птичките присмехулници, но не разбираше думите им, от което бе обаче много доволен. Понякога прошумяваха и смарагдовите листа на палмите, тогава в стаята се разнасяха чудните кристални тонове, които Анселмус бе чул през оная съдбоносна привечер под бъзовия храст на Възнесение Господне. Укрепнал необикновено от тези тонове и светлини, студентът Анселмус все повече съсредоточаваше мисълта си върху заглавието на пергаментата и скоро почувства дълбоко в душата си, че знаците нямат друго значение, освен думите: „За бракосъчетанието на саламандъра със зелената змия“. В този миг прозвуча ясното тризвучие на кристалните камбани. „Анселмус, мили Анселмус“ — долетя до него от смарагдовите листа и — о, чудо! — по стъблото на една палма се плъзна, виейки се, зелената змиичка.

— Серпентина, Серпентина! — извика обезумял от възхита Анселмус, защото, като се вгледа по-добре, това беше една чудно красива девойка с тъмносини очи, каквито той носеше в сърцето си, която го гледаше с неизказан копнеж и се стремеше да стигне до него. Струваше му се, че листата се отпускат и удължават, навсякъде по стволовете на палмите израснаха големи бодли, но Серпентина ловко се виеше и лъкатушеше между тях, като прибираще към себе си

развяващата се и преливаща във всички цветове на дъгата дреха, така че, прилепнала до самото ѝ стройно тяло, дрехата никъде не се закачи за настръхналите бодли на палмите. Девојката се настани на същото кресло, на което седеше Анселмус, прегърна го с ръка и го притисна към себе си, така че той почувства дъха на устните и електрическата топлина на тялото ѝ.

— Мили Анселмус — започна Серпентина, — ти скоро ще бъдеш вече напълно мой, с вярата си, със своята любов ти ще ме извоюваш и аз ще ти донеса златната делва, която ще ни направи щастливи завинаги.

— О, мила, прелестна Серпентина — каза Анселмус, — щом имам тебе, какво ме интересува всичко останало? Когато бъдеш само моя, с готовност ще потъна във всичко странно и необикновено, което ме е овладяло от мига, в който те видях.

— Много добре зная — продължи Серпентина, — че непознатите и странни неща, с които баща ми често само от каприз те заобикаля, предизвикват у теб ужас и уплаха, но отсега нататък, надявам се, то няма вече да се случва, защото аз съм в този миг тук, мили Анселмус, за да ти разкажа от дълбочините на душата си от игла до конец всичко, което трябва да знаеш, за да разбереш напълно баща ми и изобщо да схванеш как стоят нещата с него и с мен.

Анселмус се чувстваше така плътно обгърнат от тази мила, любима девојка, че сякаш нейният пулс биеше сега в неговите фибри. Той се вслушваше във всяка нейна дума, тези звуци стигаха до дълбините на душата му и като лъчи разгаряха в нея небесно блаженство. Беше сложил ръка около стройното ѝ тяло, но преливащата във всевъзможни отсенки бляскава материя на дрехата ѝ беше тъй гладка, тъй плъзгава, че той се боеше да не би в някой момент тя бързо да се изскубне, неудържимо да му се изплъзне. Тази мисъл го караше да изтръпва.

— Ах, не ме напускай, мила Серпентина — извика неволно той, — единствено ти си моят живот!

— Днес още няма, докато не съм ти разказала всичко, което ти в любовта си към мене ще можеш да разбереш — каза Серпентина. — И тъй, знай, любими, че моят баща произхожда от необикновения род на саламандрите и че аз дължа своето съществуване на любовта му към зелената змия. В прастаро време над вълшебната страна Атлантида

властвал могъщият духовен княз Фосфорус, на когото духовете на стихииите били подчинени. Веднъж един саламандър, когото той най-много обичал (това бил моят баща), се разхождал в прекрасната градина, украсена от майката на Фосфорус с чудни дарове, и чул как една високо израсла лилия пеела тихо: „Дръж плътно затворени оченцата си, докато моят любим, утринният вятър, не те събуди.“ Той се приближил. Докосната от пламенния му дъх, лилията разтворила листенца и той съгледал дъщерята на лилията, зелената змия, която спяла в дъното на цветната чашка. Обзет от неудържима любов към красивата змия, саламандърът я откраднал от лилията, чието ухание с неописуема болка напразно призовавало из цялата градина любимата дъщеря. Защото саламандърът я отнесъл в замъка на Фосфорус и го помолил: „Бракосъчетайте ме с моята възлюблена, тя трябва да бъде моя за вечни времена.“ „Безумце, знаеш ли какво искаш! — казал князът на духовете. — Навремето лилията беше моя любима и властваше заедно с мене, но искрата, която хвърлих в нея, заплашваше да я унищожи и само победата над черния дракон, когото духовете на земята сега държат окован във вериги, запази лилията, докато листата ѝ станаха накрая достатъчно издръжливи, за да могат да приемат и опазят искрата в себе си. Но ако ти вземеш в обятията си зелената змия, твоята пламенност ще изгори тялото ѝ и едно ново същество, внезапно възникнало, ще се изплъзне от ръцете ти.“ Саламандърът не се вслушал в предупреждението на княза на духовете. Обзет от пламенна страст, той грабнал зелената змия в прегръдките си, тя в миг се разпаднала на пепел и някакво хвърковато същество, родено от пепелта, излетяло във въздушните простори. Саламандърът бил обхванат от безумно отчаяние, като полудял изтичал, бълвайки огън и пламъци, в градината и така я опустошил в своята ярост, че най-хубавите цветя повехнали изгорени и техните вопли изпълнили околността. Крайно разгневен, князът на духовете уловил сърдито саламандъра и казал: „Хайде, стига си вилнял със своя огън, сега нека загаснат твоите пламъци, нека помръкне твоята лъчезарност, потъни, провали се при земните духове, те ще те ядосват, ще ти се надсмиват и ще те държат затворен, докато огънят в тебе не пламне отново и ти като новородено същество не просияеш отново от недрата земни.“ Клетият саламандър полетял, изчезнал в бездните на земята, но тогава един навъсен стар земен дух, който бил градинар при Фосфорус, се приближил и рекъл: „Господарю,

ако някой трябва да се оплаква от саламандъра, това съм аз! Та нали аз обкичвах с най-красивите си метали хубавите цветя, които той изгори, нали старателно скътвах и отглеждах техните семенца и щедро им давах такива чудни багри. И все пак аз искам да се застъпя за горкия саламандър: само от любов, от която често и ти, господарю, си бил обземаан, той изпадна в такова отчаяние, че опустоши градината ти... Опрости му това сурово наказание!“

„Неговият огън засега е угаснал — казал князът на духовете, — но в едно бъдно, нещастно време, когато изродените човешки поколения престанат да разбират езика на природата, когато духовете на стихииите, прокудени в своите неznайни области, заговорят на човека от безкрайни далнини с неясни загатвания, когато той, откъснат от хармоничните сфери, все пак получи благодарение на някакъв безкраен копнеж смътна вест за дивното царство, което някога е обитавал, с все още жива вяра и любов в душата си — в това бъдно, нещастно време огънят в саламандъра отново ще се разгори, но само като човек вече ще се роди той и напълно като човек ще трябва да понася нуждите и лишенията на окаения си живот. Но не само споменът за първичното му

състояние ще остане у него, той отново ще заживее в свята хармония с цялата природа, ще почне да разбира нейните чудеса и силата на побратимените с него духове ще бъде на негово разположение. И тогава в един лилиев храст той пак ще намери зелената змия и плодът на неговото бракосъчетание с нея ще са трите дъщери, които ще се явяват пред хората под образа на своята майка. Пролетно време ще увисват по клоните на някой тъмен бъзов храст и ще огласят околността с прелестната си кристална песен. Ако в това жалко, окаяно време на вътрешна закоравялост се намери младеж, който да чуе тяхната песен и една от малките змии го погледне с дивните си очи; ако този поглед запали у него предчувствие за далечната чудесна страна, до която той дръзновено може да се издигне, когато отхвърли от себе си бремето на пошлостта; ако заедно с любовта към малката змия у него се зароди и пламенна и жива вяра в чудесата на природата, и нещо повече, в собственото му съществуване сред тези чудеса — малката змия ще бъде негова. Но преди да се намерят трима младежи от този род, преди те да се оженят за трите дъщери, саламандърът не ще може да отхвърли от себе си гнетящото го бreme и да се върне при братята си.“ „Позволи ми тогава, господарю — казал земният дух, — да направя на тези три дъщери по един подарък, който да придаде величие на живота им с бъдещия съпруг. Всеки ще получи от мен по една делва от най-хубавия метал, какъвто притежавам, която ще полирам с лъчи от диамант. В бляскавата ѝ повърхност възхитително ще се отразява дивното ни царство, което живее в пълна хармония с цялата природа, а в момента на бракосъчетанието от вътрешността на делвата ще изникне огнена лилия, чийто вечен цвят ще обгръща намерения за достоен младеж със сладострастното си благоухание. Той скоро ще почне да разбира нейния език, чудесата на нашето царство и ще заживее с любимата си в Атлантида.“

Сега вече знаеш, мили Анселмус, че моят баща е именно този саламандър, за който ти разказах. Въпреки възвишената си природа той е трябвало да приеме окаяната дребнавост и лишенията на обикновения живот и на това може би се дължат и прищевките му злорадо да хапе някои хора. Често ми е казвал, че за определяне на онова основно душевно качество, което князът на духовете Фосфорус е поставил навремето като условие за брака с мене и сестрите ми, днес се употребява един израз, в който твърде често свършено неуместно се

влага напълно погрешно съдържание. Това именно качество днес хората обикновено наричат „детска поетична душа“. Такава душа се среща у някои млади хора, които поради крайната откритост на своя характер и пълната липса на така наречената светска образованост често стават предмет на подигравки от страна на тълпата. Ах, мили Анселмус! Ти разбра под бързовия храст моята песен, моя поглед, ти обичаш зелената змия, вярваш в мене и искаш да бъдеш завинаги мой! Красивата лилия ще се разцъфти от златната делва и привързани сърдечно един към друг, ние ще заживеем блажено в щастливата земя Атлантида! Но не бива да скривам от теб, че в ужасната битка със саламандрите и земните духове черният дракон се изскубнал и отлетял на свобода. Наистина Фосфорус отново го оковал, но от черната перушина, която се разхвърчала и нападала през време на борбата по земята, изникнали враждебни духове, които навсякъде се противопоставят на саламандрите и земните духове. Онази жена, която е настроена тъй враждебно към теб, мили Анселмус, и която, както е добре известно на баща ми, се стреми да обсеби златната делва, дължи своето съществуване на любовта между едно такова паднало от крилата на дракона перо и една глава кръмно цвекло. Тя знае своя произход и своята сила, защото в стенанията и гърчовете на затворения дракон ѝ се разкриват известни тайни на някои чудодейни констелации^[1] и тя използва всички средства, за да действа отвън към вътрешността, а баща ми се бори срещу нея със светкавиците, избухващи от вътрешността на саламандъра. Тя събира всички враждебни елементи, които се съдържат във вредните билки и отровните животни, размесва ги при благоприятно разположение на звездите и така предизвиква действието на нечисти сили, с което сковава от ужас мислите и чувствата на хората, подчинявайки ги на мощта на онези демони, които драконът при поражението си е създал. Пази се от старата, мили Анселмус, тя е твой враг, защото детски благочестивата ти душа вече е обезвредила някои нейни злостни магии. Бъди верен, верен на мен, ти скоро ще достигнеш целта!

— О, моя, моя Серпентина! — извика студентът Анселмус. — Та как мога да те оставя, как мога да не те обичам вечно!

Една целувка изгори устните на студента, той като че се пробуди от дълбок сън. Серпентина беше изчезнала, биеше тъкмо шест часът. Той обаче се разтревожи, че не беше прекопирал още нито един знак.

Загрижен какво ли ще каже архивариусът, той погледна листа и — о, чудо! — преписването на тайнствения манускрипт беше успешно завършено. Като разгледа по-добре знаците, той се увери, че бе вече преписал разказа на Серпентина за баща ѝ, любимеца на княза на духовете, обитаващ страната на чудесата Атлантида. В този момент, облечен със светлосивата си връхна дреха, с шапка на главата и с бастун в ръка, влезе архивариусът Линдхорст. Погледна изписания от Анселмус пергамент, смръкна със задоволство голяма щипка енфие и каза усмихнат:

— Знаех си аз! Ето, вземете си вашия талер, господин Анселмус, а сега да вървим в Линкеските бани. Хайде, следвайте ме!

И архивариусът прекоси с бързи крачки градината, където се вдигна такъв шум от чуруликане, свирукане и всякакъв говор, че студентът Анселмус едва не оглуша и благодари на небето, когато се намери вече на улицата. Не бяха направили и няколко крачки, когато срещнаха регистратора Хеербранд, който се присъедини любезно към тях. Край градските порти те натъпкаха лулите, които носеха. Регистраторът Хеербранд се оплака, че не е взел огниво си, но архивариусът Линдхорст негодуващо се провикна:

— За какво ви е огниво, тук има огън колкото си искате!

При тези думи той щракна с пръсти и от тях изскочиха големи искри, с които веднага запалиха лулите си.

— Я какви химически фокуси имало — рече регистраторът Хеербранд, ала студентът Анселмус с вътрешно потръпване си помисли за саламандъра.

В Линкеските бани регистраторът Хеербранд пи толкова много двойни бири, че макар иначе да бе добродушен и тих човек, започна да пее с пискливо тенорче песни от своето студентство и да пита разгорещен всекиго приятел ли му е или не, така че накрая студентът Анселмус трябваше да го отведе вкъщи, тъй като архивариусът Линдхорст отдавна си беше отишъл.

[1] Разположение на планетите и звездите в даден момент. — Б.пр. ↑

ДЕВЕТО БДЕНИЕ

КАК СТУДЕНТЪТ АНСЕЛМУС ЗАПОЧНА ДОНЯКЪДЕ ДА СЕ ВРАЗУМЯВА. — ГУЛЯЯТ С ПУНША. — КАК СТУДЕНТЪТ АНСЕЛМУС СМЕТНА ДИРЕКТОРА ПАУЛМАН ЗА БУХАЛ И КАК ДИРЕКТОРЪТ СТРАШНО СЕ РАЗГНЕВИ ЗА ТОВА. — МАСТИЛЕНОТО ПЕТНО И НЕГОВИТЕ ПОСЛЕДИЦИ

Всички тези странни и невероятни случки, с които студентът Анселмус всекидневно се сблъскваше, свършено го отчуждиха от обикновения живот. Той не поглеждаше вече приятелите си и всяка сутрин с нетърпение очакваше дванайсетия час, който разкриваше за него рая. И все пак, макар душата му да бе всецяло отдадена на милата Серпентина и на чудесата на вълшебния свят в дома на архивариуса Линдхорст, той, без да ще, мислеше понякога и за Вероника и по някой път дори му се струваше, че тя се приближава към него и поруменяла му признава колко сърдечно го е обикнала и как би желала да го изтръгне от чудатите явления, които само го дразнят и правят за смях. Понякога като че ли някаква чужда, внезапно връхлитаща сила го тласкаше неудържимо към забравената Вероника, струваше му се, че трябва да я следва навсякъде, където тя иска, сякаш бе здраво прикован към нея. Още същата нощ, след като за пръв път беше видял Серпентина под облика на чудно красива девойка и бе научил удивителната тайна за бракосъчетанието на саламандъра със зелената змия, Вероника му се яви като жива, както някога. Да! Едва след като се събуди, той ясно видя, че беше сънувал, защото вече беше повярвал, че Вероника действително бе идвала при него и с израз на дълбока мъка, проникваща до самата му душа, се бе оплаквала, че той жертва нейната искрена любов заради разни фантастични явления, които водят само до вътрешната му разруха и на всичко отгоре го тласкат към нещастие и гибел. В съня му Вероника беше помила от всякога и сега той просто не можеше да откъсне мислите си от нея. Това състояние му причиняваше такава мъка, че той реши да се освободи от него, като предприеме една утринна разходка. Някаква тайна, магическа сила го привлече към Пирненските порти и тъкмо когато искаше да свие вече в една странична уличка, директорът Паулман го настигна и му извика:

— Ехей, драги господин Анселмус, amice, amice^[1], къде, за Бога, се губите? Човек не може вече да ви види, не знаете ли, че Вероника жадува да попее някой път с вас? Хайде, елате, сигурно сте се запътили към нас!

Ще не ще, студентът Анселмус трябваше да тръгне с директора. Когато влязоха в дома му, Вероника ги посрещна спретнато облечена, така че, немалко учуден, баща ѝ я попита:

— Защо си се издокарала така? Да не би да чакаш гости? Ето, аз ти водя господин Анселмус!

Когато студентът Анселмус благовъзпитано и учтиво целуна ръката на Вероника, той усети леко стискане, което премина като гореща вълна през цялото му тяло. Днес Вероника беше самата веселост и прелест и когато директорът Паулман се оттегли в работния си кабинет, тя така съумя да оживи Анселмус с всевъзможни закачки и дяволии, че той забрави накрая всякаква стеснителност и подгони разлудувалото се момиче из стаята. Но демонът на несръчността му изигра пак лоша шега: при гоненицата той блъсна масата и излязлата кутийка на Вероника с игли и конци падна на пода. Анселмус бързо я вдигна, но капакът ѝ се беше отворил и едно малко кръгло метално огледалце блесна отвътре. Необичайно заинтригуван, той се погледна в него. Вероника се прокрадна неусетно отзад, сложи ръка на рамото му и плътно притисната към него, също се вгледа в огледалцето. В душата на Анселмус започна борба: мисли, картини проблясваха и изчезваха — архивариусът, Серпентина, зелената змия, — накрая той се поуспокои и всичко смътно у него най-после се избистри до ясното осъзнаване: беше повече от очевидно, че той непрестанно бе мислил само за Вероника, че дори онзи образ, който вчера му се беше явил в синята стая, е бил именно на Вероника и че фантастичната легенда за женитбата на саламандъра със зелената змия той само е преписал, но в никакъв случай не му е била разказана. Сега сам се чудеше на своите блънвания и ги приписваше изключително на своето така екзалтирано поради влюбеността му във Вероника състояние, а също и на работата си при архивариуса Линдхорст, в чиито стаи се разнасяха такива упоителни благоухания... Сега той вече от сърце се смееше на въображението си, че е бил влюбен в една малка змия и че бе сметнал един добре обезпечен таен архивариус за някакъв саламандър.

— Да, да — това е Вероника! — извика високо той и когато се обърна, видя сините очи на девойката, които излъчваха любов и копнеж. Едно глухо „ах!“ излитна от устните ѝ, докоснали пламенно в същия миг неговите.

— О, колко съм щастлив — въздъхна опиянен студентът, — това, за което вчера само мечтаех, днес получавам вече действително.

— А ще се ожениш ли за мене, когато станеш придворен съветник? — попита Вероника.

— Непременно! — отговори студентът Анселмус. В този миг вратата скръцна и директорът Паулман влезе с думите:

— Днес, драги ми господин Анселмус, няма така лесно да ви пусна. Най-напред ще бъдете така добър да се задоволите с една супа у нас, а след това Вероника ще направи чудесно кафе, което ще изпием заедно с регистратора Хеербранд — той е обещал да дойде.

— Ах, скъпи ми господин директор — отговори студентът Анселмус, — нима не знаете, че трябва да отида у архивариуса Линдхорст заради преписите!

— Погледнете, amice! — рече директорът Паулман, посочвайки му часовника си, който показваше дванайсет и половина. Студентът Анселмус видя, че е станало късно да отиде при архивариуса Линдхорст, и охотно се съгласи с предложението на директора, защото така щеше да вижда може би целия ден Вероника и сигурно щеше да получи някой скришен поглед, някое нежно ръкостискане, а може би да си открадне дори и някоя целувка. Дотам стигнаха вече желанията на студента Анселмус. И той се изпълваше с все по-голямо задоволство, колкото повече се убеждаваше, че скоро ще се освободи от всички фантастични бленувания, които вече действително заплашваха да го направят глупак и безумец. Регистраторът Хеербранд наистина пристигна след обяда и когато кафето беше изпито и здрачът вече настъпи, той потри радостно подсмихнат ръце и подхвърли, че носел нещо, което, смесено от хубавите ръце на Вероника и приведено в съответната форма, прономеровано и прошнуровано, така да се каже, щяло да се хареса на всички в тая хладничка октомврийска вечер.

— Хайде, вадете това тайнствено нещо, което сте ни донесли, любезни регистраторе — извика директорът Паулман.

Тогава регистраторът Хеербранд бръкна в дълбокия джоб на пардесюто си и извади най-напред една бутилка арак^[2], сетне няколко

лимона и накрая захар. Не мина и половин час и върху масата вече дигаше пара един великолепен пунш. Вероника наля на всеки от питието и между приятелите се поведе оживен дружески разговор. Но щом алкохолът се качи в главата на Анселмус, пред очите му отново изплуваха картини от всичко невероятно и странно, което бе преживял напоследък... Той видя архивариуса Линдхорст в неговия пламтящ като фосфор халат от Дамаска, видя лазурносинята стая, златистите палми, дори отново почувства, че трябва да вярва в Серпентина, в душата му настана смут. Но Вероника му подаде нова чаша с пунш и поемайки я, той докосна ръката ѝ. „Серпентина! Вероника!“ — въздъхна той в себе си. И се унесе в мечти.

— Странен старец е тоя архивариус Линдхорст, никой не може да го разбере. Хайде, за негово здраве, дайте да се чукнем, господин Анселмус!

Тогава студентът Анселмус се изтръгна от замечтаността си и като се чукна с регистратора Хеербранд, каза:

— То се дължи на това, уважаеми господин регистраторе, че архивариусът Линдхорст е всъщност един саламандър, който в гнева си опустоши градината на духовния княз Фосфорус, защото зелената змия му се изплъзна.

— Как, какво? — запита директорът Паулман.

— Да — продължи студентът Анселмус, — затова той трябва да бъде днес кралски архивариус и да се оправя в Дрезден с трите си дъщери. Те обаче са само три малки златни змийчета, които се припичат на слънце из бъзовите храсти и примамват като сирени младежите.

— Господин Анселмус, господин Анселмус — извика директорът Паулман, — с ума ли сте си? За Бога, какви ги приказвате все такива едни — ни врели, ни кипели?

— Прав е той — намеси се регистраторът Хеербранд, — този архивариус е един проклет саламандър, който вади такива искри от пръстите си, че може да ви прогори дупка на палтото като със запалена прахан. Да, да, прав си, приятелче Анселмус, и който каже противното, е мой враг!

При тези думи регистраторът Хеербранд така силно удари с юмрук по масата, че чашите издрънчаха.

— Регистраторе! Какво ви прихваща? — извика разсърден гимназиалният директор. — Господин студиозус, господин студиозус, какви ги забърквате пак?

— Ах! — рече студентът. — Вие сте чисто и просто един бухал, господин директоре, фризирайте перуки!

— Как? Аз да съм бухал? Аз да съм фризьор? — изкрещя гневно директорът. — Господине, вие сте луд, да, луд!

— Но дъртата ще му стъпи на врата — извика регистраторът Хеербранд.

— Вярно, дъртата владее сили — прекъсна го студентът Анселмус, — макар че е от долен произход, защото нейният татко е само снопче перушина, а нейната майчица — нищо и никакво кръмно цвекло, но сили тя черпи главно от всевъзможни враждебни на хората твари — от всякакви отровни гадини, с които е заобиколена.

— Това е отвратителна клевета — извика Вероника с пламнали от гняв очи, — старата Лиза е една мъдра жена и черният котарак не е никаква враждебна твар, ами образован младеж с добри маниери и неин пръв братовчед.

— А може ли той да изяде някой саламандър, без да си опърли мустаците и да пукне? — рече регистраторът Хеербранд.

— Не, не! — извика студентът Анселмус. — Никога няма да може той да направи това. А зелената змия ме обича, защото съм с детска душа и погледнах в очите на Серпентина.

— Котаракът ще ѝ ги издраска — викна Вероника.

— Саламандърът, саламандърът ще победи всички — изрева крайно разярен директорът Паулман. — Но нима съм в някоя лудница? Нима и аз съм луд? Какви щуротии дърдорят?

При тези думи директорът Паулман скочи, дръпна перуката от главата си и я запокити към тавана, смачканите къдрици просто изохкаха и разпадайки се на съставните си части, поръсиха с пудра цялата стая. Тогава студентът Анселмус и регистраторът Хеербранд дограбиха супника с остатъка от пунша и чашите и с радостни, ликуващи крясъци започнаха да ги хвърлят към тавана, така че стъкла се разхвърчаха на всички страни.

— Да живее саламандърът, да пукне, да пукне дъртата, строшете металното огледало, изкълвете очите на котарака, птиченца, птиченца из въздуха — ехеу, ехеу — евое — саламандър!

Така викаха и крещяха и тримата като побеснели. Плачейки неудържимо, Френцхен изскочи от стаята, а Вероника хленчеше от жалост и мъка, легнала на канапето. В този миг вратата се отвори, всичко изведнъж утихна и в стаята влезе дребно човече в сиви дрехи. Лицето му имаше необикновено важно изражение, особено биеха на очи гърбавият му нос и големите очила. Освен това имаше странна перука, която приличаше по-скоро на птича качулка.

— Е, хайде, добър вечер на всички — изрече някак гърлено смешното човече, — както виждам, тук е и господин студиозус Анселмус? Имате много поздрави от господин архивариуса Линдхорст. Днес той напразно очакваше господин Анселмус, но утре много моли да не се пропуска обичайният час.

След това Важното човече излезе от стаята и всички видяха, че то беше всъщност един сив папагал. Директорът Паулман и регистраторът Хеербранд избухнаха във весел смях, Вероника продължаваше да стене, разкъсвана от неизразима мъка, а студентът Анселмус, потресен до дъното на душата си, сякаш обезумя. Без да съзнава какво прави, той изтича от стаята и хукна по улиците. Машинално намери жилището си — своята стаичка. Наскоро след това, спокойна и засмяна, при него влезе Вероника и го попита защо в пияно състояние я е изплашил така, дано отсега нататък вече се пази при работата си у архивариуса Линдхорст от нови илюзии. „Лека нощ, лека нощ, мили ми приятелю“ — прошепна тихичко Вероника, докосвайки с целувка устните му. Анселмус поиска да я вземе в прегръдката си, но съновидението бе вече изчезнало и той се пробуди бодър и укрепнал. Сега и той вече трябваше от сърце да се засмее на лудориите си, предизвикани от въздействието на пунша, ала докато мислеше за Вероника, усещаше някакво особено приятно чувство. „Само на нея го дължа — каза си той, — че се освободих от глупавите си химери. Наистина, аз не бях много различен от смахнатия, който си мислел, че е от стъкло, или от онзи, който не излизал от стаята си, защото го било страх да не го изкълват кокошките, тъй като си въобразявал, че е ечемичено зърно. Но веднъж само да стана придворен съветник, веднага ще се ожения за мадмоазел Паулман и ще бъда щастлив.“

Когато на другия ден мина по обед през градината на архивариуса Линдхорст, Анселмус не можа да се начуди как всичко това е могло да му изглежда по-рано странно и чудесно. Сега не виждаше нищо друго,

освен цветя в саксии — всевъзможни мушката, мирти в качета и други подобни. Вместо пъстрите блестящи птички, които по-рано го бяха дразнили, този път подхвъркваха само няколко обикновени врабчета, които, щом го видяха, вдигнаха страшно неприятна и съвсем неразбираема врява. И синята стая му се стори съвсем друга, той не можеше да разбере как яркият син цвят и неестествено златистите палмови стволоче с безформените си листа са могли, макар само за миг, да му харесат.

Архивариусът го погледна с особена иронична усмивка и попита:

— Как ви се видя снощи пуншът, драги Анселмус?

— Ах, сигурно папагалът ви го е... — започна крайно засрамен студентът, но млъкна, защото се сети, че навярно и появата на папагала е била измама на опиянените сетива.

— Ами че и аз бях в компанията ви — вметна архивариусът Линдхорст, — не ме ли видяхте? Но при лудориите, на които се бяхте отдали, без малко щях да пострадам, защото бях още в супника, когато регистраторът Хеербранд го грабна, за да го запокити към тавана, така че трябваше бързо да се скрия в лулата на гимназиалния директор. Е, довиждане, господин Анселмус! Продължавайте прилежно нататък, аз ще ви платя талера и за пропуснатия вчерашен ден, защото така съвестно ми работихте досега.

„Как може тоя архивариус да измисля такива налудничави неща“ — каза си студентът Анселмус и седна да преписва манускрипта, който архивариусът Линдхорст, както обикновено, му беше разгънал на масата. Но върху пергаментовия свитък сега той видя толкова много странно преплетени чертички и завъртулки, които така объркваха погледа, че не оставяха нито една точка, където очите да си починат, и на студента му се стори невъзможно да прерисува всичко това. Дори като поразгледа целия пергамент, той му заприлича на прошарен от странни жилки мрамор или по-скоро на покрит тук-там с лишеи камък. Въпреки това студентът Анселмус реши да се опита да направи каквото му бе възможно и потопа спокойно перото, но мастилото не искаше да тече. Той тръсна нетърпеливо писеца и — о, ужас! — една голяма капка падна върху разтворения оригинал. Съскайки и фучейки, от петното изскочи синя мълния и с гръм пресече стаята до самия таван. Гъст пушек нахлу откъм стените, листата на палмите зашумяха като при буря, святацки базилиски^[3] се застрелкаха от тях към избухналия долу пожар, като раздухваха пламъците, така че огънят с прашене заобиколи Анселмус отвсякъде. Златистите стъбла на палмите се превърнаха в огромни змии, те заблъскаха с оглушително звънтене една о друга ужасните си глави и обвиха люспестите си тела около Анселмус.

— Безумце! Понеси наказанието си за извършеното от теб дръзко кощунство! — прогърмя страшният глас на появилия се с корона на глава като ослепителен лъч сред пламъците саламандър и виещите се под него змии започнаха да бълват водопади от огън върху Анселмус. На него му се стори, че огнената стихия около тялото му се сгъстява и се превръща в леденостудена маса. И докато ръцете и краката му все повече се свиваха и вкочаняваха, той загуби съзнание. Когато дойде на себе си, не можеше вече нито да се мръдне, нито да се помести, чувстваше се заобиколен от нещо блестящо, о което веднага се сблъскваше, щом направеше опит да раздвижи, макар само ръката си. Ах! — той се намираше в добре запушено стъклено шише на полицата в библиотеката на архивариуса Линдхорст.

[1] Приятелю, приятелю (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Силна ракия. — Б.пр. ↑

[3] Фантастично гущероподобно животно. — Б.пр. ↑

ДЕСЕТО БДЕНИЕ

СТРАДАНИЯТА НА СТУДЕНТА АНСЕЛМУС В СЪТЪКЛЕНОТО ШИШЕ. — ЩАСТЛИВИЯТ ЖИВОТ НА ХОРИСТИТЕ И СТАЖАНТИТЕ. — БИТКАТА В БИБЛИОТЕКАТА НА АРХИВАРИУСА ЛИНДХОРСТ. — ПОБЕДАТА НА САЛАМАНДЪРА И ОСВОБОЖДАВАНЕТО НА СТУДЕНТА АНСЕЛМУС

С право мога да се съмнявам, благосклонни читателю, че ти някога си седял затворен в стъклоно шише, освен ако някой ярък мъчителен сън не те е накарал да изпиташ това колкото фантастично, толкова и ужасно състояние. Ако случаят е такъв, ще почувстваш нещастieto на горкия студент Анселмус твърде осезаемо. Но ако ти дори не си и сънувал подобно нещо, то представи си за миг по моя и на Анселмус молба, че се намираш в такъв кристален затвор... Ти си плътно обграден от ослепителен блясък, всички предмети около теб ти изглеждат осветени и обкръжени от лъчистите цветове на дъгата, всичко трепти, витае и кънти в неопределена светлина, плуваш неподвижен като в твърд, заледен етер, който така те смазва с тежестта си, че духът напразно опитва своята власт над мъртвото тяло. Неимоверно бремене все повече и повече притиска гърдите ти, всяко вдъхване все повече и повече изчерпва малкото въздух, който едва те облъхва в тясното пространство, пулсиращите ти жили се надуват до пръсване, пронизва те ужасен страх, всяка твоя фибра се гърчи разкривена в борба със смъртта. Съжали се, благосклонни читателю, над студента Анселмус, подложен на такива неописуеми мъки в своя стъклен затвор. Той имаше чувството, като че и смъртта не би могла да го избави, защото щом той се пробуди при изгрев-слънце от продължителния припадък, в който беше изпаднал от прекомерното си страдание, мъките му започнаха отново: не можеше да мръдне ни крак, ни ръка, мислите му се блъскаха в стъклените стени, оглушавайки го с дисхармоничен звън, и вместо словата, които съкровеният дух иначе му говореше, той чуваше в себе си само глухото бучене на безумието. Тогава в отчаянието си извика:

— О, Серпентина, Серпентина, спаси ме от тези адски мъки!

И сякаш някакви въздишки леко го облъхнаха, обградиха шишето като прозирни зелени бързови листа, неприятните шумове престанаха, заслепяващата, объркващата го светлина изчезна и той задиша като че ли по-леко.

— Не съм ли виновен сам за това свое нещастие, не постъпих ли кощунствено към теб самата, ах, мила, любима ми Серпентина? Не проявих ли към теб недостойно съмнение? Не загубих ли вярата и заедно с нея всичко, което можеше истински да ме ощастливи? Ах, ти никога няма да бъдеш вече моя, за мен златната делва е вече загубена, аз никога няма да видя нейните чудеса. О, само още един-единствен път искам да те видя, още един-единствен път да чуя сладкия ти глас, мила, мила Серпентина!

Така изплакваше дълбоката си остра болка студентът Анселмус, когато някой край него каза:

— Аз просто не зная какво искате, господин студиозус? За какво така прекомерно ламентирате^[1]?

Тогаваше студентът Анселмус забеляза, че на същата лавица край него стояха още пет шишета и в тях съгледа трима хористи от Кройцкирхе и двама стажанти.

— Ах, господа другари по нещастие — извика той, — как можете да бъдете така спокойни и дори радостни, както се вижда от веселите ви лица? Та вие седите също тъй затворени в стъкленици като мене и не можете нито да се мръднете, нито да се поместите, нито дори да помислите нещо свястно, без да се вдигне невъобразим шум от всевъзможни звънтения и ехтежи и без да зафучи и забучи ужасно в главата ви. Но вие сигурно не вярвате в саламандъра и в зелената змия.

— Като че ли блънвате, господин студиозус — възрази един от хористите, — никога не сме се чувствали по-добре от сега, защото талерите, които получаваме от смахнатия архивариус за разните заплетени преписи, ни идват много на място. Сега вече няма нужда да учим италиански хорове наизуст, сега всеки ден сме било в Йозефовата, било в друга някоя кръчма, пием си двойните бири, заглеждаме се в хубавите очи на момичетата, пеем като същински студенти „гаудеамус игитур“ и се веселим от душа.

— Господата са напълно прави — намеси се и един от стажантите, — също и аз, както моят уважаем колега край мене, съм богато снабден със звънки талери, така че редовно се разхождам по

Вайнберг, вместо да седя, между четирите стени и да преписвам скучни актове.

— Но, любезни господа — каза студентът Анселмус, — нима не усещате, че всички вие до един сте затворени в стъклени шишета и не можете да се мръднете, камо ли пък да се разхождате?

Но хористите и стажантите избухнаха във весел смях и извикаха:

— Този студиозус е луд, той си въобразява, не е затворен в някакво шише, а всъщност стои на моста на Елба и гледа водата. Оставете го, да вървим нататък!

— Ах — въздъхна студентът, — те никога не са виждали милата Серпентина, не знаят какво нещо е свобода и живот, когато човек има вяра и любов, затова и не усещат бремето на затвора, в който саламандърът ги държи заради тяхната глупост и низки помисли, но аз, нещастникът, жалко и позорно ще загина, ако *тя*, неизказано любимата ми, не ме спаси.

Тогава в стаята полъхна шепнещият глас на Серпентина:

— Анселмус! Вярвай, обичай, надявай се!

И всеки един от тези звуци проникна като лъч в затвора на Анселмус и пред тяхната мощ кристалът трябваше да отстъпи и да се разшири, така че гърдите на клетника вече задишаха! Мъките от неговото състояние все повече намаляваха и той разбра, че Серпентина още го обича и че само *тя* прави престоя му в кристала поносим. И той престана да обръща внимание на своите лекомислени другари по нещастие и насочи мислите и чувствата си вече само към милата Серпентина. Но внезапно от другата страна се чу някакво глухо, противно мърморене. Скоро той забеляза, че това мърморене иде от една стара кана за кафе с нацърбен капак, сложена насреща върху малко шкафче. Като се вгледа по-добре, той започна все по-ясно да различава отвратителните черти на едно старо, набръчкано женско лице и скоро пред лавицата му застана ябълкопродавачката от Черните порти. Тя му се хилеше и смееше и накрая извика с писклив глас:

— Охо, момко, видя ли какво ти дойде до главата? В стъклото ти е мястото на тебе, не ти ли го предсказах още тогава?

— Присмивай се, подигравай ми се, проклета вещице, сега ти е паднало — каза студентът Анселмус, — ти си виновна за всичко, но саламандърът ще ти даде да разбереш, ах, ти, противно крѣмно цвекло!

— Хе-хе! — отвърна старата. — Недей да ми се надуваш толкова! Ти настъпи по лицата моите синчета, ти ми изгори носа, но аз все пак те обичам, обеснико, защото иначе беше мило момче, а и моята щерка също те обича. Но няма да излезеш от шишето, ако не ти помогна. Аз не мога да стигна до тебе, но моята сватя, мишката, която живее точно над теб на тавана, ще прегризе на две дъската, на която си сложен, тогава ти ще полетиш надолу, аз ще те уловя в престилката си, за да не си разбиеш нослето, за да си запазиш загладено личицето, и веднага ще те отнеса при мамзел Вероника, за която трябва да се ожениш, щом станеш придворен съветник.

— Махни се от мен, изчадие на сатаната — извика разярен студентът Анселмус, — само твоето адско изкуство ме подтикна към кощунството, което сега изкупвам. Но ще изтърпя всичко, защото само тук мога да бъда, само тук, където милата Серпентина ме обгражда с любов и утеха! И слушай, стара вещице, и вече не се надявай! Отсега нататък ще се противопоставям на твоята сила, обичам навеки само Серпентина и вече не искам да стана придворен съветник, не искам да виждам Вероника, която ме подмамва чрез теб към зло! Ако зелената змия не стане моя, ще умра от копнеж и мъка! Махни се, махни се, противно изчадие!

Тогава старата се изсмя така, че стаята екна, и свирепо извика:

— Стой тук тогава и пукни, но време е аз да се залавям за работа, че тук имам да върша и друго.

И отхвърли от себе си черната пелерина и остана отвратително гола, сетне се разтича като бясна из стаята, така че дебелиите фолианти^[2] наоколо започнаха да падат на пода, тя късаше пергаментови листи от тях, събираше ги бързо на раздърпани вързопи и като ги трупаше върху себе си, скоро се облече с нещо като пъстра люспеста броня. Изпускащ искри, от мастилницата на масата изскочи черният котарак, извресля и се хвърли към старата, която кресна ликуваща и изчезна с него през вратата. Анселмус забеляза, че те се затичаха към синята стая, и скоро дочу от далечината някакво съскане, бучене, птичките в градината се разпищяха, папагалът изфъфли гърлено:

— Спасявай, спасявай, разбойници, кражба!

В същия миг старата се втурна в стаята със златната делва в ръце, като отвратително се кривеше и викаше:

— Сполучихме, сполучихме! Синко, убий зелената змия, хайде, синко, убий я!

На Анселмус се стори, че чува дълбоко стенание — че чува гласа на Серпентина. Тогава го обзе ужас и отчаяние. Събра всичките си

сили, напрегна цялата си енергия, нервите и жилите му щяха сякаш да се пръснат, той заудря кристала, чу се рязък звук и архивариусът застана на прага — във великолепия си халат от дамаска.

— Ехей! Разбойници такива, бесовски призраци, дяволски магии — я елате насам, я елате!

Тогава черните коси на вещицата настръхнаха, пламтящите ѝ зачервени очи блеснаха от адски огън, тя стисна остриите зъби на зиналата си паст и изсъска:

— Парни, парни го — църни, църни го!

И се кискаше, и врещеше, и се гавреше, притискаше златната делва здраво към себе си и хвърляше от нея шепи бляскава пръст върху архивариуса, но щом пръстът докосваше халата, тя се превръщаше в цветя и падаше на земята. Тогава лилиите от халата припламнаха и се разгоряха и архивариусът започна да хвърля пламтящите лилии върху вещицата, която зави от болки, но заподскача високо, затръска пергаментовата си броня и лилиите угаснаха и се разпаднаха на пепел.

— Парни, парни го, момчето ми! — крещеше старата.

Тогава котаракът скочи и се хвърли, фучейки срещу застаналия на вратата архивариус, но сивият папагал разпери криле, налетя върху котарака, впи кривия си клюн в тила му, от разкъсания му врат бликна огнена кръв и гласът на Серпентина извика:

— Спасен, спасен е!

Но старата скочи побесняла, захвърли делвата зад себе си и се спусна с вдигнати костеливи юмруци към архивариуса, за да го сграбчи с ноктите си, ала той свали бързо халата си и го запрати по старата. Тогава от пергаментовите листи засъскаха искри, забушуваха пращящи сини пламъци, старата се затъркаля с вой по земята, като се мъчеше да загребе колкото може повече пръст от делвата и да откъсне повече пергаментови листа от книгата, за да гаси с тях буйните пламъци. И наистина, когато успяваше да струпва пръст или листа върху себе си, огънят гаснеше. Но тогава от архивариуса върху старата изблигнаха съскащи лъчи.

— Хайде, смело напред — за победата на саламандъра! — ехтеше гласът на архивариуса из цялата стая и хиляди светкавици обградиха в огнен кръг кряскащата старица. Със съскане и ръмжене котаракът и папагалът налитаха в яростна борба един срещу друг. Най-после папагалът събори със здравите си криле котарака на земята, сграбчи го

с остриите си нокти, така че в смъртния си ужас котаракът страшно измяука и изръмжа, а папагалът започна да кълве с кривия си клюн пламтящите му очи, докато от очните кухни не заблика огнена пяна.

Гъст пушек се издигна изпод халата, под който лежеше повалената вещица, нейното виене, нейният ужасен, пронизителен крясък се разнасяше надалече. Пушекът заедно с острата миризма постепенно намаляваше, архивариусът вдигна халата и под него се оказа само едно грозно крѣмно цвекло.

— Уважаеми господин архивариус, нося ви победения неприятел — каза папагалът, като поднесе с човката си на архивариуса Линдхорст един черен косъм.

— Много добре, приятелю — отговори архивариусът, — тук лежи и победената ми неприятелка, бъдете така добър да се погрижите за останалото. Вие още днес ще получите като малък подарък шест кокосови ореха и нови очила, защото, както виждам, котаракът ви е строшил стъклата.

— Винаги на ваше разположение, дълбокоуважаеми приятелю и благодетелю! — отговори крайно доволен папагалът и като взе цвеклото с клюна си, отлетя с него през прозореца, който архивариусът Линдхорст беше отворил. Тогава архивариусът взе златната делва и високо извика:

— Серпентина, Серпентина!

И когато, така зарадван от гибелта на противната жена, която му беше докарала такова нещастие, студентът Анселмус вдигна очи към възвишения образ на архивариуса, видя, че той с неописуема нежност и достойнство бе спрял погледа си върху него.

— Анселмус — каза князът на духовете, — не ти, а една враждебна разрушителна сила, която се опитваше да се загнезди в тебе и да предизвика раздвоение в душата ти, беше виновна за твоето неверие... Но ти доказа своята преданост. Затова бъди свободен и щастлив.

Светкавица проряза Анселмус, чудният акорд на кристалните камбани прозвуча по-силно, по-мощно от всякога, всички фибри на студента потрепераха, а тризвучието ехтеше все по-мощно, докато стъклото, което обграждаше Анселмус, накрая се пръсна и той се хвърли в прегръдките на милата, прелестна Серпентина.

[1] Плачете (лат.). — Б.пр. [↑](#)

[2] Книга с голям формат. — Б.пр. [↑](#)

ЕДИНАЙСЕТО БДЕНИЕ

ВЪЗМУЩЕНИЕТО НА ГИМНАЗИАЛНИЯ ДИРЕКТОР ПАУЛМАН ОТ ИЗБУХНАЛАТА ЕПИДЕМИЯ НА ЛУДОСТ В СЕМЕЙСТВОТО МУ. — КАК РЕГИСТРАТОРЪТ ХЕЕРБРАНД СТАНА ПРИДВОРЕН СЪВЕТНИК И ТРЪГНА В НАЙ-ГОЛЕМИЯ СТУД САМО ПО ОБУВКИ И КОПРИНЕНИ ЧОРАПИ. — ПРИЗНАНИЯТА НА ВЕРОНИКА. — ГОДЕЖ КРАЙ ДИМЯЩИЯ СУПНИК

— Но кажете ми, драги регистраторе, как можа този проклет пунш снощи така да ме удари в главата и да ни накара да вършим всевъзможни алотрии^[1]?

Така заговори директорът Паулман, когато на другата сутрин влезе в стаята, чийто под беше покрит с натрошени чаши и парчета от супника, а по средата, разпаднала се на съставните си части, плаваше в локва пунш злополучната перука.

Когато студентът Анселмус изтича навън, директорът Паулман и регистраторът Хеербранд засноваха, клатушкайки се, из стаята, разкрещяха се като побеснели и току налитаха, блъскайки се глава с глава един срещу друг, а регистраторът в пълно изтощение се отпусна на канапето, опразнено вече от побягналата в спалнята си Вероника. Увил главата си със синя носна кърпа, регистраторът Хеербранд изглеждаше бледен и меланхоличен и само стенеше:

— Ах, драги директоре, не пуншът, който мамзел Вероника беше приготвила отлично, не той, а единствено проклетият студент е причина за цялата поразия. Не сте ли забелязали, че от сума време той вече е *mente captus*^[2]? А не знаете ли, че лудостта е прилепчива? „Един луд подлудява мнозина“ — извинете, това е стара пословица. Особено когато е пийнал повечко, човек лесно изпада в лудост и впускайки се в екзерции^[3], почва да подражава, като прави това, което показва смахнатият откъм десния фланг. А ще ми повярвате ли, директоре, на мен просто свят ми се вие, щом си спомня за сивия папагал.

— Ах, глупости! — прекъсна го директорът Паулман. — Това беше старият дребничък фамулус^[4] на архивариуса, заметнал се със сива пелерина, той търсеше студента Анселмус.

— Възможно е — рече регистраторът Хеербранд, — но трябва да ви призная, че се чувствам ужасно. През цялата нощ чувах бученето и свиренето на някакъв орган.

— Това съм бил аз — каза директорът, — защото хъркам много силно.

— Е, може и тъй да е — продължи регистраторът, — но, директоре, о, директоре!... Не без причина се бях погрижил снощи за създаването на известно весело настроение, ала Анселмус обърка всичко... Вие не знаете, о, директоре, директоре!

Регистраторът Хеербранд скочи, дръпна кърпата от главата си, прегърна директора, стисна му пламенно ръката, извика още веднъж сърцераздиращо: „О, директоре, директоре!“, и като грабна шапката и бастуна си, изтича навън. „Анселмус няма да пристъпи вече прага ми — каза си директорът Паулман, — защото виждам, че с упоритата си налудничавост лишава от мъничкото им разум и най-добрите хора. Регистраторът също е вече загубен — засега аз все още се държа, но дяволът, който вчера при пиенето ясно почука на вратата ми, може някой ден да влезе неканен и да ми изиграе лоша шега. И тъй — агаре, Satanas^[5] — във този Анселмус!“

Вероника бе станала много замислена, не произнасяше нито дума, само понякога странно се усмихваше и предпочиташе най-вече да бъде сама. „И на нея Анселмус ѝ е объркал ума — си каза директорът, обзет от злост, — добре, че поне не се мярка насам, знам, че го е страх от мен, тоя Анселмус, затова не идва вече у нас.“ Последните думи директорът Паулман изрече вече високо. Тогава от очите на влизащата Вероника бликнаха сълзи и тя въздъхна:

— Ах, та може ли Анселмус да дойде? Той отдавна седи затворен в едно стъклено шише.

— Как, какво? — извика директорът. — Ах, Господи, и тя като регистратора се побърка, това е вече епидемия. Ах, този проклет, този отвратителен Анселмус!

И веднага изтича при доктор Екщайн. Докторът се усмихна и пак каза: „Аха!“, но не подписа нищо, а към малкото, което бе изрекъл, добави на излизане:

— Нервни кризи! Ще минат от само себе си, повече чист въздух, разходки, развлечения, театър, радостни мисли, „Сестрите от Прага“... ще мине от само себе си!

„Рядко докторът е бил толкова приказлив — помисли си директорът Паулман, — просто бърбур.“

Бяха минали доста дни, седмици, че и месеци, Анселмус беше изчезнал, а и регистраторът Хеербранд не се мяркаше, докато най-после, на четвърти февруари точно в дванайсет часа, облечен в нов моден костюм от превъзходна материя и само по обувки и копирени чорапи въпреки големия студ, регистраторът влезе точно в дванайсет часа по обед с голям букет свежи цветя в стаята на директора Паулман, който остана смаян от издокарания си приятел. Ала регистраторът Хеербранд пристъпи тържествено към директора Паулман, прегърна го с изискан жест и каза:

— Днес, на именния ден на вашата любезна дъщеря, уважаемата мамзел Вероника, ще ви изкажа най-после всичко, което отдавна тая в сърцето си! Онзи път, оная злополучна вечер, когато донесох в джоба на пардесюто си съставките на тъй гибелно отразилия ни се пунш, аз имах намерението да ви съобщя едно радостно известие и да отпразнуваме във веселие този щастлив ден, за което още тогава бях вече научил — че съм станал придворен съветник, — за което повишение днес вече получих патента *cum nomine et sigillo principis*^[6] и сега той е в джоба ми.

— Ах, ах, господин реги... господин придворен съветник Хеербранд, исках да кажа... — заекна гимназиалният директор.

— Но вие, уважаеми директоре — продължи вече придворният съветник Хеербранд, — вие можете да направите наистина пълно моето щастие. Аз отдавна тая обич към мамзел Вероника и мога да се похваля с някои нежни погледи, които тя ми е хвърляла и които ясно ми подсказват, че тя не е неблагоклонна към мен. С една дума, уважаеми директоре, аз, придворният съветник Хеербранд, моля за ръката на вашата любезна дъщеря, демоазела Вероника, която, ако вие нямате нищо против, смятам да въведа в най-скоро време като своя съпруга в дома си.

От учудване директорът Паулман плесна с ръце и извика:

— Ай, ай, ай, господин регистра... господин придворен съветник, исках да кажа, кой би помислил! Разбира се, ако Вероника наистина ви обича, аз от своя страна нямам нищо против. Може би сегашната нейна меланхолия е само тайна любов към вас, уважаеми господин придворен съветник! Известни са глупостите...

В този момент, бледна и разстроена както обикновено напоследък, влезе и Вероника. Тогава придворният съветник Хеербранд пристъпи към нея, поздрави я с подобрани думи за именния ѝ ден и ѝ поднесе благоуханния букет заедно с едно малко пакетче. Когато тя го отвори, блеснаха чифт прекрасни обици. Бързо появилото се кратко изчервяване оцвети бузите ѝ, очите ѝ светнаха по-оживено и тя извика:

— Ах, Боже мой, това са същите обици, които си бях сложила преди няколко седмици и така им се радвах!

— Но как е възможно — възрази смутен и малко засегнат придворният съветник Хеербранд, — та аз само преди един час купих този накит от Шлосгасе за ужасно много пари?

Ала Вероника не обърна внимание на думите му, тя беше вече пред огледалото, за да види как ѝ стои украшението, което веднага окачи на малките си ушенца. Тогава с тържествен израз на лицето и сериозен тон директорът Паулман ѝ откри благоприятната промяна в общественото положение на приятеля им Хеербранд, както и неговото предложение. Вероника се вгледа втренчено в придворния съветник и каза:

— Отдавна знаех, че искате да се ожените за мен. Е, така да бъде! Обещавам ви сърцето и ръката си, но още сега трябва да разкрия на вас, годеника, и на баща си някои неща, които измъчват съвестта ми — още сега, пък ако ще супата, която Френцхен вече слага на масата, да изстине.

И без да чака отговор от директора и придворния съветник, макар че думите бяха видимо вече на устните им, Вероника продължи:

— Уверявам ви, драги татко, че аз от сърце бях обикнала Анселмус и когато регистраторът Хеербранд, който сега е вече придворен съветник, ви уверяваше, че от Анселмус сигурно ще излезе нещо, реших, че той и никой друг трябва да стане мой мъж. Но струваше ми се, че някакви чужди враждебни същества искат да ми го отнемат, затова прибегнах до помощта на старата Лиза, която в миналото ми беше бавачка, а сега е станала много мъдра жена и голяма магьосница. Тя ми обеща, че ще ми помогне, ще предаде Анселмус напълно в ръцете ми. И в равноденствената нощ ние излязохме на един кръстопът, тя призова адските духове и с помощта на черния й котарак успяхме да направим едно малко металическо огледало, в което, като отправах мислите си към Анселмус, трябваше само да погледна, за да овладея ума и сърцето му. Но сега искрено съжалявам, че направих всичко това, и вече се отказвам от всякакви сатанински изкуства. Саламандърът победи старата Лиза, аз чувах нейния вой, но никаква помощ не беше възможна. Щом папагалът я изяде като крмно цвекло, моето метално огледалце се строши със страшен трясък.

Вероника извади строшеното огледалце и една своя къдрица от работната си кутийка и като ги подаде на придворния съветник Хеербранд, продължи:

— Ето, вземете, мили придворен съветнико, парчетата от огледалото и ги хвърлете още тази нощ в дванайсет часа от моста на Елба във водата, и то тъкмо там, където е кръстът, на това място реката не е замръзнала, а къдрицата запазете на верните си гърди. Аз още веднъж се отричам от всички сатанински изкуства и пожелавам от сърце щастие на Анселмус, тъй като сега той е свързан със зелената змия, която е много по-хубава и по-богата от мен. А вас, любезни придворен съветнико, аз ще обичам и уважавам като добра и честна жена!

— Ах, Боже мой, Боже мой — извика директорът Паулман, — та тя е луда, тя е луда, тя никога не ще може да стане госпожа придворна съветничка, тя е луда!

— Ни най-малко — прекъсна го придворният съветник Хеербранд. — Зная, разбира се, че мамзел Вероника е хранила някои чувства към досадния Анселмус, и твърде възможно е в момент на

известна възбуда да се е обърнала към някаква мъдра жена, която, както ми се струва, не ще да е била никоя друга, а гледачката на кафе и карти при Езерните порти, сиреч старата Рауерица. Разбира се, не може да се отрече, че има и тайни изкуства, които упражняват твърде голямо враждебно влияние върху хората, за това споменават и старите автори, но онова, което мамзел Вероника каза за победата на саламандъра и за зелената змия, е, то се знае, само поетична алегория, нещо като поема, в която тя възпява окончателната си раздяла със студента.

— Сметнете го за каквото щете, драги придворен съветнико! — прекъсна го Вероника. — Сметнете го за един твърде глупав сън.

— Далеч съм от тази мисъл — отвърна придворният съветник Хеербранд, — защото много добре зная, че Анселмус също е обладан от тайни сили, които го подтикват към какви ли не налудничави прояви.

Директорът Паулман повече не можа да изтърпи и избухна:

— Стига, стига, за Бога! Пак ли ни прихваща нещо от проклетия пунш, или лудостта на Анселмус се отразява и върху нас? Господин придворен съветник, какви са тия приказки, които чувам от вас? Впрочем аз мисля, че любовта е, която ви обърква ума, но в брака това скоро ще мине, иначе бих се страхувал, че и вас обзема, уважаеми придворен съветнико, известно безумие, и щях да се опасявам за поколението, което би могло да наследи недъга на родителите... Както и да е, аз ви давам бащината си благословия за честитото ви свързване и ви позволявам да се целунете като годеник и годеница.

Това стана веднага и формалният годеж беше сключен преди още сложената на масата супа да изстине. И няколко седмици по-късно госпожа придворната съветничка Хеербранд седеше вече действително, както го бе виждала преди това във въображението си, в еркера на една хубава къща на Новото пазарище и гледаше усмихнато надолу към елегантните господа, които, минавайки, я заглеждаха през лорнетите си и говореха:

— Божествена жена е тази придворна съветничка Хеербранд.

[1] Лудории (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Умопобъркан (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Упражнения (лат.). — Б.пр. ↑

[4] Помощник (лат.). — Б.пр. ↑

[5] Махни се, сатана (лат.). — Б.пр. ↑

[6] Подписан и подпечатан от владетеля (лат.). — Б.пр. [↑](#)

ДВАНАЙСЕТО БДЕНИЕ

ИЗВЕСТИЕ ОТ РИЦАРСКОТО ИМЕНЕ, В КОЕТО АНСЕЛМУС СЕ Е ПРЕСЕЛИЛ КАТО ЗЕТ НА АРХИВАРИУСА ЛИНДХОРСТ И КАК ЖИВЕЕ СЕГА ТОЙ ТАМ СЪС СЕРПЕНТИНА. — ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Как чувствах дълбоко в душата си висшето щастие на студента Анселмус, който, свързан в съкровената си същност с милата Серпентина, бе заживял в дивното тайнствено царство, открил своята истинска родина, към която изпълнената му с неясни предчувствия гръд тъй дълго беше копняла! Но напразни оставаха всичките ми усилия да ти загатна поне донякъде, благосклонни читателю, за всички блаженства, на които Анселмус се радваше. С крайна неудовлетвореност трябваше да установя безсилието на всеки мой израз. Чувствах се скован от нищожността на жалкото всекидневие, просто се разболях от мъчително недоволство, блуждаех и се лутах като в сън — с една дума, изпаднах в състоянието на студента Анселмус, което вече ти описах, благосклонни читателю, по време на четвъртото си бдение. Топях се от мъка, когато преглеждах написаното през единайсетте свои бдения — все неща, които бях донякъде стъкмил, — и вече мислех, че няма да успея да добавя и дванайсетото като завършващ сградата камък, защото колкото пъти и да сядах през нощта, за да приключа наченатото, някакви коварни духове (твърде възможно е да бяха роднини, може би първи братовчеди на убитата вещица) изведнъж сякаш изправяха пред мен нещо като гладко полиран метал, където веднага съглеждах отражението на моето аз — бледо, неотспало и меланхолично като регистратора Хеербранд след историята с пунша. Тогава захвърлях перото и побързвах да си легна, та да видя поне насън щастливия Анселмус и милата Серпентина. Така изминаха доста дни, когато съвсем неочаквано получих от архивариуса Линдхорст едно писъмце, което гласеше:

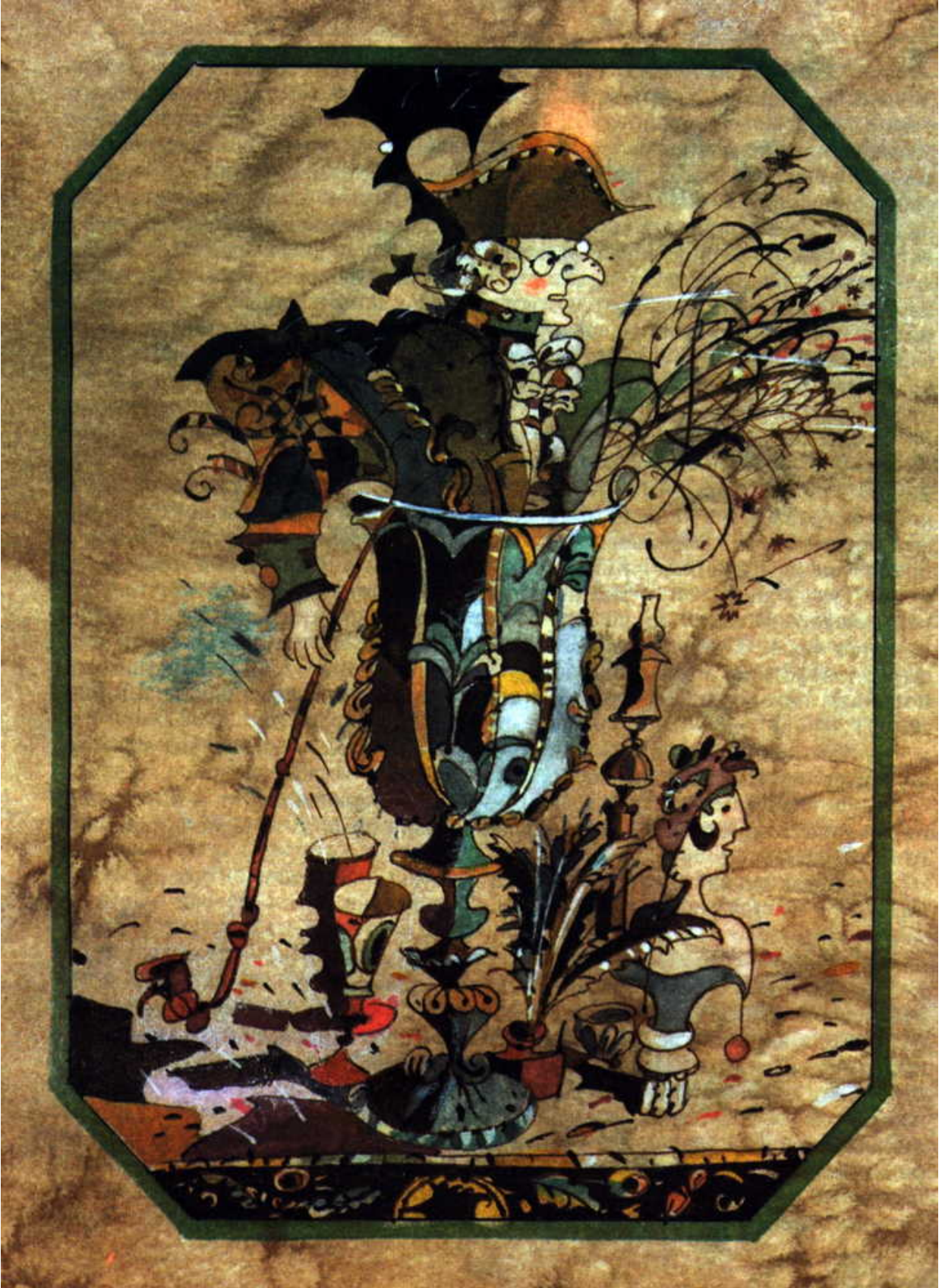
Както ми стана известно, Ваше благородие, Вие сте описали в единайсет нощни бдения странната съдба на моя

добър зет, бившия студент и сегашен поет Анселмус, но твърде се измъчвате, защото не знаете как да опишете в дванайсетото си, заключително бдение и някои страни от щастливия живот в Атлантида, където той се пресели с моята дъщеря в хубавото рицарско имение, което притежавам там. Независимо от това, че не ми е особено приятно, дето оповестявате действителната ми същност пред читателския свят, защото в службата ми като таен архивариус то би могло да ме изложи на хиляди неприятности и дори да предизвика разискване в колегията по въпроса, доколко един саламандър може да бъде обвързан правно, а при неизбежните последици като държавен служител — и клетвено, и доколко изобщо могат да му се доверяват сериозни дела, тъй като според Габалис и Сведенборг в духовете на стихии не бива да се има доверие; независимо и от това, че отсега нататък дори най-добрите ми приятели ще се страхуват от прегръдките ми, опасявайки се, че от закачливост мога да им пусна по някоя малка светкавица и по този начин да им опърля перуката и неделния фрак; независимо, казвам, от всичко това искам да помогна на Ваше благородие в завършване на започнатото дело, тъй като в него се изтъкват много добри неща за мене и за милата ми омъжена дъщеря (бих желал да се освободя вече и от останалите две). Затова, ако желаете да напишете и дванайсетото бдение, то слезте от Вашия пети етаж, напуснете Вашата стаичка и елате у дома. В синята палмова стая, която Ви е вече позната, ще намерите нужните материали за писане и тогава ще можете с няколко думи да съобщите на читателите какво сте видели и то от Ваша страна ще бъде много по-уместно, отколкото ако седнете надълго да описвате един живот, за който само сте чували.

С почит: на Ваше благородие най-предан Саламандър
Линдхорст, и. д. кралски таен архивариус

Това наистина малко грубичко и все пак приятелско писъмце на архивариуса Линдхорст много ме зарадва. Действително изглеждаше, че своеобразният старец знае за по-особения начин, по който ми беше

станала известна съдбата на неговия зет — начин, за който аз, задължен да го пазя в тайна дори и пред тебе, благосклонни читателю, не бива нищо да казвам, — но това, види се, не го е ядосало толкова, колкото се страхувах. Та той сам ми предлагаше помощта си за завършването на моето начинание и от това можех вече с право да заключа, че общо взето, е съгласен да се разгласи чрез печата неговото странно съществуване в духовния свят. „Възможно е, мислех си аз, той сам да се надява така по-скоро да намери съпрузи и за останалите си две дъщери, защото по този начин някоя искрица можеше да попадне в гърдите на един или друг младеж и да запали у него копнеж по зелената змия, така че той да почне да я търси из бъзовите храсти във възнесенския ден, докато най-сетне я намери. А от нещастieto, което бе сполетяло Анселмус, затворен в стъкленото шише, той би почерпил поука най-сериозно да се предпазва от всяко съмнение и липса на вяра.“ Затова точно в единайсет часа угасих лампата на масата и дебнешком отидох в къщата на архивариуса Линдхорст, който вече ме чакаше в преддверието.

— Вие ли сте, уважаеми? Е, драго ми е, че правилно сте оценили добрите ми намерения, елате, влезте вътре!

И ме преведе през изпълнената с ослепителен блясък градина до лазурносинята стая, където веднага съгледах виолетовата маса, на която Анселмус беше работил. Архивариусът Линдхорст изчезна, но скоро се върна с прекрасен златен бокал в ръка, от който се издигаше висок син пламък.

— Тук — каза той — ви нося любимото питие на вашия приятел, капелмайстора Йоханес Крайслер. Това е запален арак, в който съм сложил и малко захар. Пийнете от него, а в това време ще сваля халата си и за свое удоволствие, а също и за да се насладя на ценното ви присъствие, ще поплувам нагоре-надолу в бокала, докато вие седите, съзерцавате и пишете.

— Както обичате, уважаеми господин архивариус — отговорих аз, — но ако вкуся от питието, дали вие няма...

— За това нямайте грижа, драги — извика архивариусът и като свали бързо халата си, скочи за моя почуда в бокала и бързо изчезна в пламъците.

Без страх духнах тутакси пламъка и вкусих от питието. То беше чудесно!

Не се ли поклатят с лек шепот смарагдовите листа на палмите, погалени сякаш от полъха на утринния ветрец? Събудени от съня си, те вдигат разлистени корони и се раздвижват, нашепвайки тайнствено за чудесата, за които носят вест от безкрайни далечини дивните звуци на арфа! Лазурът се отделя от стените и като благоуханна мъгла ту се издига, ту се спуска надолу, но ослепителни лъчи пронизват неговото ухание и той с детска, ликуваща радост започва да трепти, да се кълби и да се издига на неизмерима височина над палмите в бездънния небосвод. Все по-ослепителни, лъчите се умножават, докато пред погледа се разкрива ярко осветена от слънцето необятна дъбрава, в която виждам Анселмус. Чудни зюмбюли, лалета и рози надигат прелестните си главици и техният аромат със сладостен глас призовава този щастливец: „Ела, разхождай се сред нас, любими, защото ти ни разбираш, нашето ухание е копнежът на любовта, ние те обичаме и сме твои навеки!“ Златистите лъчи жарко пламтят и говорят: „Ние сме огън, запален от любовта. Уханието е копнеж, но огън е възжелението, а не живеем ли ние в твоите гърди? Та ние сме твои!“ Шумолят, нашепват

тъмните гъсталаци, високите дървеса: „Ела при нас! Щастливец, любими! Огън е възделението, но надежда е прохладната ни сянка! Ние ти шепнем с обич над главата ти, защото ти ни разбираш, тъй като в гърдите ти живее любовта.“ Изворите и потоците ромонят и бълбукат: „Любими, не ни отминавай тъй бързо, погледни в нашия кристал. Твоят образ живее в нас, ние с любов го опазваме, защото ти си ни разбрал!“ В ликуващ хор пъстрите птички чуруликат и пеят: „Слушай ни, слушай ни, ние сме ти приятели, ние сме блаженството, опиянението на любовта!“ Но Анселмус е отправил жадуващ поглед към прекрасния храм, който се издига в далечината. Изкусно изработените колони наподобяват дървета, а капителите и корнизите — листа на акант, и техните чудесни гирлянди и фигури създават прелестна украса. Анселмус отива при храма, разглежда с дълбока наслада разноцветния мрамор, чудно обраслите с мъх стъпала. „О, не — вика той, обзет от безкрайно възхищение, — тя не е вече далеч!“ Тогава, сияеща от красота и прелест, от вътрешността на храма излиза Серпентина. Тя носи златната делва, от която е изникнала разкошна лилия. Неописуемо блаженство, безкраен копнеж гори в чудните ѝ очи, тя се вглежда в Анселмус и казва: „Ах, любими! Лилията вече разцъфна — най-възвишеното е постигнато, има ли щастие, равно на нашето?“ С жар, с пламенно желание Анселмус я взема в прегръдките си — лилията гори с ярки лъчи над главата му и по-силно шумят дърветата и храстите, и по-звънко и радостно ликуват изворите, птичките, пъстроцветни насекоми се вият, танцуват на рояци, навсякъде радостно, възторжено, ликуващо кръжение — във въздуха, във водата, на земята — всичко празнува тържеството на любовта! Изведнъж в гъсталака блясват светкавици. Диаманти като искристи очи поглеждат от земята! Водоскоци се стрелкат високо над изворите, с шумен замах на криле долитат чудни благоухания — това са духовете на стихииите, които се прекланят пред лилията и възвестяват щастието на Анселмус. Тогава, озарен сякаш от вътрешна светлина, Анселмус вдига глава. Дали това са погледи? Дали слова? Или е песен? Долавят се думите: „Серпентина! Вярата ми в теб, любовта ми разкри за мен съкровената същност на природата! Ти ми донесе лилията, израсла от златото, от първичната сила на земята, преди още Фосфорус да бе възпламенил размишлението — тя е познанието за светото съзвучие на всички същества и в това съзвучие живея и винаги ще живея безкрайно щастлив. Да, възвишено

ощастливен, аз стигнах до познание за най-възвишеното: че трябва вечно да те обичам, Серпентина. И златните лъчи на лилията никога не ще угаснат, защото както са вечни вярата и любовта, така е вечно и познанието.“

Видението, при което действително можах да зърна отдалече Анселмус в неговото рицарско имение в Атлантида, дължах без съмнение на изкуството на саламандъра и беше чудесно, че когато то изчезна като в мъгла, намерих всичко вече чисто записано, вероятно от самия мен. Но сега внезапно почувствах, че ме пронизва, че ме разкъсва остра болка.

— Ах, щастливецо Анселмус! — извиках аз. — Ти отхвърли бремето на делничния живот, с любовта си към милата Серпентина ти разпери бодро криле и сега живееш радостно и блажено в рицарското си имение в Атлантида! А аз, нещастният! Скоро — дори само след няколко минути — ще трябва да напусна тази хубава зала, която далеч не е и рицарско имение в Атлантида, и ще се озова в таванската си стаичка, където нищетата на оскъдния живот ще потисне мислите ми и хиляди беди ще забулят като гъст мрак погледа ми, така че никога навярно не ще мога да видя лилията...

Тогава архивариусът Линдхорст ме потупа по рамото и каза:

— Не говорете, не говорете така, уважаеми! Не се оплаквайте! Не бяхте ли току-що и вие в Атлантида ако не иначе, то поне като управител на прекрасно имение, ваше поетично притежание в съкровения ви мисли и чувства? Нима висшето щастие на Анселмус е нещо друго, а не живот в поезията, в която светото съзвучие на всички същества ни се разкрива като най-дълбока тайна на природата?

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.